

Találkozás Fejti Györggyel

Megérett a helyzet egy átfogó, szerves reformra

Este az I. előadásban mintegy száz hallgató jött el a találkozóra, melyet a hallgatói pártcsoportok a Politikai Fesztivál keretében szerveztek Fejti Györggyel, az MSZMP KB titkárával november 5-én. A beszélgetés nem titkolt célja többek között az volt, hogy módot adjon a legfontosabb irányítói posztok egyikét betöltő fiatal politikus személyiségének és nézeteinek megismerésére.

Sugár András, a statisztika tanszék fiatal oktatója vállalta magára a vita levezetését, s bár vitavezető szerepét a záporozó kérdések közepette nem igen tudta betölteni, kedves egyszerűséggel elejtett, jól elhelyezett összekötő mondatokai sikeresen oldották a nézet-

különbségek okozta feszültséget.

A vitavezető Fejti Györgyöt először arra kérte, ismeresse politikai karrierjét. Eddigi életútja során ugyan a „protokoll” szerint a legkiemelkedőbb a KISZ KB első titkári, illetve a Borsod megyei első titkári beosztás volt, de a hallgatók szempontjából az sem volt lebecsülendő, hogy a BME-n mérnöki diplomát szerzett politikus évekig a műszaki KISZ-titkára volt, s így meglehetősen jártas az egyetemi viszonyokban. E rövid bevezető után rátért az előzetesen kézhezvett kérdések közül a politikai intézményrendszer reformját érintő kérdések részletes megválaszolására.

vezetésekre jusson, nem kerülheti meg az eddigi pártgyakorlat szigorú kritikáját sem. Miután azonban a hatalommal közvetlenül összefüggő kérdésekről van szó, sem a kapkodás, sem a hangulateltetés nem vezethet eredményre, sőt, visszarendezés veszélyével fenyeget.

A politikai intézményrendszer reformjával kapcsolatban a KB titkára megjegyezte, hogy vannak akik szerint csupán egy alulról jövő nyomás kényszerítheti a pártbürokráciát hatalmának korlátozására. A fenti álláspont képviselői egy része valamilyen párttörvény révén kívánja a hatalom korlátozását elérni. A hatalomfelföld reflexek kétségtelen megléte ellenére azonban Fejti György a megoldást a már meglévő tendenciák következetes továbbvitelében, a magyar társadalmi valósághoz szervesen kapcsolódó reformok bátrabb kibontakoztatásában látja. Ehhez a nemzetközi feltételek minden korábbinál egyértelműbben adtak. „A magyar történelemben ritkák az olyan időszakok, amikor ilyen mértékben, keletről és nyugatról

(Folytatás a 3. oldalon)

A szigorú kritika elkerülhetetlen

Világossá vált az az összefüggés, amely a gazdasági és társadalmi kibontakozás, valamint a politikai intézményrendszer között van. Nyilvánvalóvá vált az, hogy az anomáliák orvoslása nélkül nem lehet eredményekre szert tenni. Ugyanakkor — mondotta Fejti György — annak ellenére, hogy a pártban, a Tudományos Akadémián, egyetemi műhelyekben és értelmi-

ségi körökben intenzív elemző munka folyik a kérdéskörrel, még nem beszélhetünk letisztult álláspontokról. A KB a jövő év első felére tervezi a Párt szerepe a politikai intézményrendszer fejlesztésében című dokumentum megvitátását, amely azt tükrözi, hogy az MSZMP el tudja, és el is akarja végezni ezt az elemző munkát. Ugyanakkor ahhoz, hogy használható kö-

Erénye a tolerancia

Beszélgetés Bajnai Gordonnal

A HT Bajnai Gordont választotta meg elnökül.

— Hogyan jellemeznéd önmagad?

— Azt hiszem, ambiciózus vagyok, igyekszem tudatos lenni, nem ösztönös, igyekszem bátor lenni, félek attól, hogy néha nagyképműnek látsszom, eléggé szórt vagyok különösen személyes ügyeimben és a magánélet dolgaiban és hát... csúnyán beszéllek.

— Ez mit jelent?

— Hat évig fociztam és az ottani szóhasználat kihatott a beszédemre. Nyilván, ha nagyon tudatosan figyelek, abba tudom hagyni egy időre, például egy interjú közben nem kezdek el káromkodni, de vigyázni kell!

— Mi, vagy ki volt rád eddig a legnagyobb hatással?

— Azt hiszem az édesapám maximalizmusa.

— Mivel foglalkozik az édesapád?

— Szövetkezeti elnök Baján. Tőle kaptam lehetőséget — nem elsősorban anyagira gondolok —, hogy olyan emberekkel találkozhattam rajta keresztül, akiktől sokat tanultam.

— Kik ők?

— Ó, hát itt egészen jó nevek is vannak. Györfly Miklós, Baló György újságíró, vagy például Bartha Ferenc, aki politikus, a Minisztertanács nemzetközi kapcsolatok titkárságának vezetője. Még középiskolás koromban kerültem velük kapcsolatba és ez — ha szórványosan is — de máig is tart.

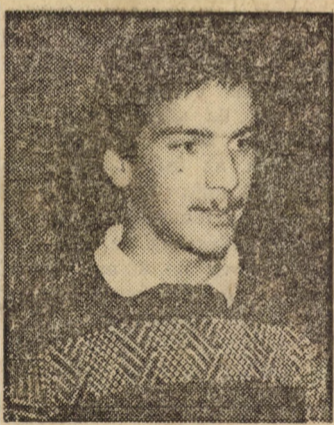
— Mi volt rád eddig életedben a legmegrázóbb hatás?

— Igyekszem csak a szépre emlékezni. Negatív élményem persze volt. Főleg a magánéletemben, de ezen túl tettem magam.

— Egyébként szerencsés vagy a szerelemben?

— Nem igazán. Úgy érzem, hogy eddig nem igazán jött össze, vagy ha igen, csak rövid időre.

Ettől persze nem voltam és nem is vagyok depressziós. Az a véleményem, hogy ez szerencse kérdése. A szerencsét nagyon fontosnak tartom az

életben, de objektív adottságoknak tekintem. Bizonyos területeken van, bizonyos területeken nincs, és hát meg lehet próbálni úrrá lenni azon, ha elkerüli az embert.

— Melyik korszakával tudnál azonosulni a történelemben?

— Én történelmet tanítok az SG-ben.

— No akkor véletlenül teljesen testhezálló a kérdés.

— Azért is nehéz erre a kérdésre válaszolni, mert minden korszaknak megvolt a maga fonákja. Szellemtörténetileg közel áll hozzám a romantika, különösen Byron, aki a romantika csúcsalakja volt.

— És mivel nem tudsz azonosulni, például hazánk legújabbkori történetében?

— Az ötvenes évek politikájával, 1949-től kezdve. Attól a nagyon kevés jó mozzanattól eltekintve, amik történetek emocionálisan irritáltak bennem, ha rá gondolkodom, hogy humanitárius szempontból akkor mit csináltak. Persze Machiavellit olvasva a nyáron sok minden érthetővé vált számomra, csak nem elfogadhatóvá! Második helyen említeném a reform megtorpanásának idejét 1972–74-et. Ezt az időszakot nyilván nem olyan súlylál ítélem el, mint az ötvenes éveket, de nagy hibának tartom, azt az egyfajta létminimum tehetetlenség mozgást.

— Mi a véleményed a KISZ jelenlegi leépüléséről?

— A korábbi taktika után, amikor a KISZ egyre hatal-

masabb tömegszervezetté vált és mindenféle eklektikus feladatrendszert magára vállalt —, ami elég képtelen feladat — ezt egy természetes és jó folyamatnak tartom. Kicsit skizofrének tűnik a hatalom szempontjából, hogy egy hatalmi szervezet defenzívába vonul és önmagát építi le, de egy ilyen politikai rendszerben egy ilyen hatalmi centrumnak, mint a KISZ, tudatos önkorlátozásra van szüksége. Azt hiszem mindentől meg kell szabadulnia, csak a kifejezetten politikai csatornákat kellene megtartania, amelyek alkalmasak arra, hogy az ifjúság politikai véleményét közvetítsék. Nyilván vannak olyanok az egyetemen is, akik nem értenek egyet a KISZ K betűjével, akik ideológiai okokból nem fogják használni ezeket a csatornákat, mint ahogy vannak olyanok is, akik nem értenek egyet például, az egypártrendszerű berendezkedéssel sem.

— Te egyetértés az egypártrendszerű berendezkedéssel?

— A jelenlegi formájával, ahogy itt megvalósul azzal nem értek egyet. Nagyon sok változást, reformot szeretnék.

— Akkor te is az egyet nem értők közé sorolod magadat?

— Köztem és köztük egyrészt taktikai, másrészt elvi dolgokban van különbség. Én nem alapjaiban utasítom el az egészet, hanem úgy gondolom, hogy a kívánatos reformokkal belülről el lehet érni a változást. A taktikai különbség az, hogy van aki kivonul, egyfajta passzív rezisztenciát vállal. Én a cselekvést választottam egyelőre, mert van hitem abban, hogy ez így is hoz eredményt. De nem ítélem el azt, aki másképp gondolkodik, mert én is azt vallom, hogy az egyik legfontosabb politikai erény a tolerancia.

— Politikai vagy szakmai pályára készülsz?

— Ez egy nagy dilemmám. Én a mostani elkötelezettségem, a helyi politikában való

(Folytatás a 2. oldalon)

Tűzkeresztség, avagy HT-vihar az egyetemi tanácson

Mérföldkő a hallgatói tagozat életében november 12. Első ízben vettünk részt ilyen összetételben az egyetemi tanács ülésén: Első ízben képviselte a hallgatótársulat ilyen sok tanácsos!

Az első pár percben a hallgatókat még a régi HT 6 tagja képviselte, majd az új tagok beiktatása után 13 új tag szavazati joggal, egy pedig tanácskozási joggal vett részt az ülésen.

Az előzetesen meghirdetett napirendi pontok a következők voltak: oktatói követelményrendszer; tájékoztató az új képzési rend tantervéről; személyi ügyek; egyebek.

Csáki Csaba rektor javaslatára a napirendi pontokat fordított sorrendben tárgyaltuk meg. Elsőként a tanács a HT-választás eredményét, szabályosságát vitatta meg. Sok hozzászóló volt e témában, akik közül többen megkérdőjelezték a szavazatok 50 százalékát el nem ért HT-képviselők mandátumát. Végül az ET a rektor javaslatára felfüggesztette a szervezeti és működési szabályzat választásra vonatkozó részét, s elfogadta az új hallgatói tagozatot. Ezzel megtörtént a 13 rendes tag beiktatása. A HT elnöki tisztét hivatalosan is átvette Bajnai Gordon.

Ekkor került volna sor a személyi ügyek napirendi pontjára. Itt azonban hosszú percekig tartó zavar támadt. Nem volt világos, hogy a HT hány szavazati jogú tagból áll. Ugyanis a hallgatók 50 százalékot kaptak az ET választott képviselői helyeiből. Ez a szám az elhalasztott oktatói választások miatt 16 mandátum, amit a 13 rendes tag és a 3 póttag (az oktatói választásokig mint rendes tagok) töltenek be. A rektor és több oktató közölte, hogy az előbb az ET csak 13 hallgatói tag mandátumát fogadta el! Hosszas vita alakult ki arról, hogy az egyetemi tanácsnak hány oktató tagja van és hány fő az ET 33 százaléka. Az eredménytelen vita után a kérdést a következő ülésre napoltuk azzal, hogy ezen az ülésen a most jelen lévő 14 főből 13 fog szavazni. (Zejzen

Samir és Vágvölgyi Ildikó ugyanis hiányzott az ülésről, így szavazati jogaikkal két póttag élt.)

Most már tényleg sor kerülhetett a személyi ügyekre. Javaslat történt Szabó Katalinnak a politikai gazdaságtan tanszék vezetésével való megbízására. Az ET titkos szavazással 31:5 arányban a javaslatot megerősítette, így azt továbbítják a minisztériumba.

A szavazás után, napirenden kívül a Magyar Ifjúság főszervezője, Gubcsi Lajos tartott rövid beszámolót a Magyar Ifjúság új kezdeményezéséről. A lap szoftverpályázatot írt ki, melynek díjazására egyetemenként és főiskolánként 90 ezer forintot szán, összesen 1 millió forint összegben. Az első díj 50 ezer, a második 25 ezer, a harmadik 15 ezer forint lesz mindenképpen. A tájékoztatóhoz Kupcsik József oktatási rektorhelyettes hozzátette, hogy egyetemünkön már meg is alakult a bírálóbizottság, s hogy a díjakat jövőre a Skáladíjjal együtt adják át.

Csáki Csaba rektor beszámolója következtében az új képzési rend bevezetéséről. Beszélte a tantervek tanszéki véleményezéséről, arról, hogy egyes tanszékek negatívan reagáltak a reformra.

Az ülés az utolsó napirendi ponttal, az oktatói követelményrendszerrel folytatódott. Több vitás kérdés merült fel, az oktatói kötelező óraszám, az egyetemi tanárok, docensek kinevezéséhez szükséges feltételek stb. A hallgatói tagozat kérte, hogy vegyék bele a dokumentumba az oktatók hallgatói véleményezésének szükségességét is.

(A minisztériumi jogszabályok egyetemi adaptálására készített Oktatói követelményrendszer az MKKE-n című szabályzat tervezetét a HT is napirendre tűzte november 10-i ülésén, kidolgozta az anyaggal kapcsolatos álláspontját, ezt képviselte a tanács ülésén.)

Számunkra, hallgatók számára a leg súlypontosabb kérdésként az oktatói munka hallgatói véleményezése merült fel. Erről csupán a következő mondatot találtuk a

tervezetben: „Mind a kiválasztásban, mind a folyamatos munka értékelésében figyelmet kell fordítani az érintett kollektíva és a hallgatók véleményére is.” Ezt kevésnek éreztük, és a következő szöveg szerzői javaslatot tettünk az idézett mondat hallgatókra vonatkozó része helyett:

„Mivel az oktatói munka alánya a diák, ki kell dolgozni az oktatói tevékenység folyamatos hallgatói véleményezésének rendszerét. A jövőben az oktatókkal szemben támasztott követelmények értékelésekor, illetve a különböző szintű egyetemi vezetők kiválasztásakor figyelembe kell venni a hallgatók álláspontját.

Az oktatók kapjanak visszajelzést a hallgatók véleményéből a szabad tanárválasztás útján is. A hallgatók a véleményezésén túl lépjen fel kezdeményezőleg a kiemelkedő oktatók elismertségének növelésében, illetve a gyengébb oktatói munka hiányosságainak feltárásában.”

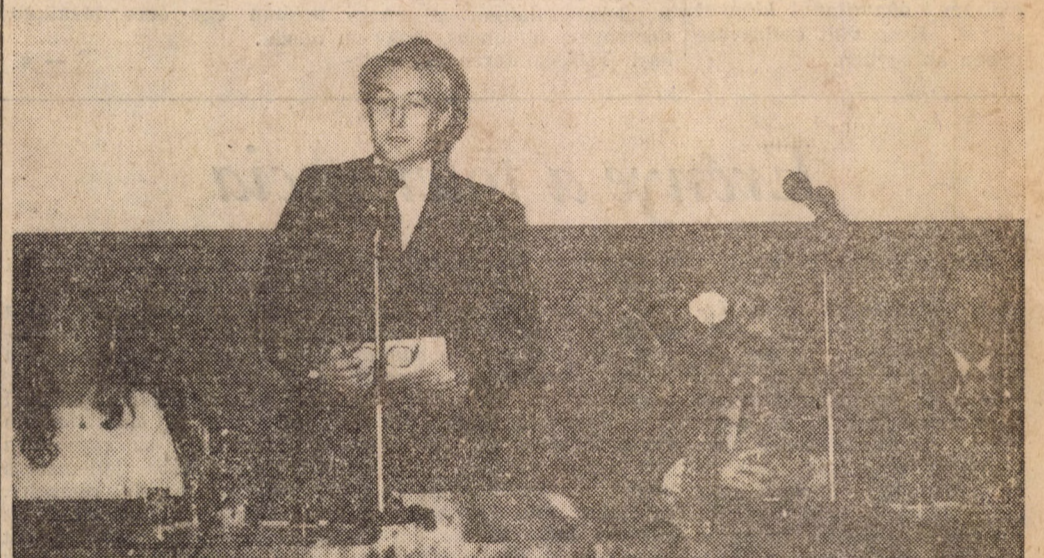
A szabályzat vitája során sokan elhagyták a termet, így az ülés végén 29-en szavaztunk a dokumentumról. A vita végére egy ponttól eltekintve az ülés közel azonos álláspontra jutott. Ez az egy pont azonban elég nagy vihart váltott ki. A hallgatói véleményezéséről volt szó. Bár a legtöbb oktató egyetértett azzal, hogy ez szükséges, de úgy vélték, nem ebbe a dokumentumba tartozik. A vita után feszült helyzetben került sor a javaslat elfogadására, illetve elutasítására. A szavazásnál a mi javaslatunk 15 szavazatot kapott. Ezzel a kérdés — egyelőre — a mi javunkra dönt el!

A szavazás sok indulatot váltott ki, s végzetül Szigeti Endre szb-titkár közölte, hogy az utolsó szó még nem mondatott ki, mivel a kérdésben a szakszervezetnek egyetértési joga van!

Utóljára az ET egyhangúlag elfogadta a követelményrendszer külön nem tárgyalt részeit.

Szabó Zoltán — Iván Gábor

Kitüntették a 70. évfordulón

Kollár Zoltán ünnepi beszédet mond (Fotó: Nagy Gábor)

Napjainkban amikor a politikai és az ideológiai gondolkodás is megújulóban van, különös jelentőséget kapott a nagy öltöbéri szocialista forradalom 70. évfordulója világszerte. De szűkebb pátriánkban az egyetemen is, mintha nagyobb várakozás előzte volna meg, legalábbis azok részéről, akik megpróbálták tenni valamit annak érdekében, hogy ne formálisan, hanem új módon ünnepeljünk. A korábbi ünnepekkel szemben, melyeket elhomályosítottak a tabuk a történelmi „fehérfoltok”, a gondokkal felelősen szembe nem néző propaganda — igazán csak úgy lehet ünnepelni, „ha azonosulni tudunk azzal az eszmével, üzenettel, amelyet az alkalom sugall és vállaljuk azt a történelmi folyamatot, amely az évfordulóval indult el.”

Ebben a szellemben ünnepelt az egyetem október 5-én a politikai fesztivál keretében, melynek része volt a délután megtartott ünnepi megemlékezés.

Az I. előadásban a Himnusz elhangzása után Cs. Németh Lajos színművész Viharmadár című versét szavaltta el a résztvevőknek. Az ünnepi szónok Kol-

lár Zoltán általános kari dékán volt. (Beszédét az újság negyedik oldalán ismertettük.) Ezt követően Szarvas László pb-titkár köszöntötte a november 7. alkalmából kitüntetett egyetemi oktatókat: a Munka Erdemrend ezüst fokozatát kapta Paizs János pártvezetőségi munkájáért. Az MSZBT aranykoszorús jelvényének kitüntetését adta át Szarvas László Németh Erzsébet nyelvtanárnőnek, kiemelkedő lelkes munkájáért. Az egyetemi KISZ-bizottság az Egyetemi Szakmai Munkáért kitüntető címmel jutalmazta Pásztor Miklóst, a Népgazdaság Tervezési Intézet munkatársát. Majd azokat köszöntötte a pb-titkár, akik 40 illetve 25 éve lettek a párt tagjai: 40 éve tagja a pártnak Bayer Ilona, Kappanyos Vince, Vámosi Sándor, Deák Károlyné és Kolacsek András. 25 éve tagja a pártnak: Faluvégi Lajos, Hegedüs József, Palásti Sándorné, Slanger László és Varga József. A pb-titkár a jubileumi oklevél átadásával sok sikert és boldog életet kívánt az ünnepeledeknek.

Az ünnepség további részében az egyetemi énekhar szívvonalas műsort adott, majd az Internacionáléval véget ért a megemlékezés.

Vita után kompromisszum

A közművelődési bizottság legutóbbi ülésén a KISZ-bizottság képviselője azt javasolta, hogy az újjáalakuló bizottságban a párt-szervezet ne képviseltesse magát közvetlenül, „hivatalból”. Az indok az volt, hogy a párt nem folytatólagos szervezet, hanem tevékenység, ezért a KISZ-bizottságban a párt-szervezet ne képviseltesse magát közvetlenül, hanem tevékenységként. Az indok az volt, hogy a párt nem folytatólagos szervezet, hanem tevékenység, ezért a KISZ-bizottságban a párt-szervezet ne képviseltesse magát közvetlenül, hanem tevékenységként.

Ezt követően lényegében arról folyt a vita a párt-vb képviselői, és a KISZ-bizottság tagjai között, hogy elég-e körültekintően, megfontoltan, átgondoltan politizálni a KISZ-vezetés? Ha van a KISZ-bizottságnak politikai programja, akkor ennek részeként a párt is egy ki-dolgozott rend szerint kellene viszonyulnia — nem ezt tükrözi ez az ügy; a KISZ-nek a saját politikai törekvései alapján kezdenie kell valamit a hallgatók, és csoportjaik körében felmerülő politikai véleményekkel, nem engedheti meg, hogy időnként (pl. a KISZ Bizalmasban) összehozza az álláspontját, és mi nem — hangzott az egyik vélemény. A megemlékező politikai formák és egyetemi közelet viszonyai között a KISZ keresi azokat az új viszonyrendszereket, amelyek segítségével elérhető, hogy a KISZ-tagok, a hallgatók ne csak elszenvédjék viszonyait; nincs elég fóruma a hallgatók véleményeinek, vitáinak, így a KISZ feladata ezeknek teret adni, mielőtt egyáltalán viszonyulni tud ezekben — így a másik vélemény.

temi szervezetek — így ezek között a párt — ne legyenek hivatalból tagjai a közművelődési bizottságnak; e testület a közvetlen közművelődést folytató tevékenységcentrumok választott képviselőiből, valamint a „közművelődést fogyasztók” érdekeinek képviselőiként egy választott hallgatóból, illetve oktatóból álljon. (A közművelődés alapvető feltételeit biztosító gazdasági igazgatóság képviselője állandó meghívottja legyen e testület ülésének.) 3. A párt a tagjain keresztül gyakorolja befolyását a közművelődéssel kapcsolatos döntésekre. A KISZ-bizottság javasolja, hogy ennek megalapozására a párt-vb három év után ismét töltesse napirendjére a közművelődés ügyét, és alkosson konkrét közművelődési cselekvési programot — esetleg a KISZ-bizottsággal együttesen.

A KISZ-bizottság ülésén ezután megerősítette, hogy javasolja az egyetemi tanácsnak: fogadja el a HT választásokon legtöbb szavazatot kapott 13 plusz 3 hallgatói tagozat rendes, illetve póttagjaikat, annak ellenére, hogy közülük csak ketten kapták meg a szavazatok 50 százalékát. A testület további értékelést tart szükségesnek a választásokkal kapcsolatban. (A november 16-i ülésen tűzik napirendre ezt a kérdést.)

Tíz óra tájban, a szavazóképesség határáig elfogadták az időközben HT-elnökké választott Bajnai Gordon lemondását KISZ-bizottsági tagságáról.

A vb véleményét Szarvas László ismertette. A testület kifogásolta, hogy a KISZ-bizottság nem konzultált előzetesen a közművelődési bizottság összetételére vonatkozó álláspontjáról, és javaslattelevél szándékáról a pártvezetéssel. Ezzel igen nehéz helyzetbe hozta az adott ülésen résztvevő pártképviseletet, ami még akkor is gond, ha ez nem csökkenti a KISZ-bizottságnak azt a jogát, hogy akár ilyen jellegű állásfoglalást hozzon, amennyiben így látja helyesnek. A vb nem értett egyet az álláspont tartalmával sem. Egyfelől, mivel a közművelődési bizottság a pénzügyi keretekről, a meghívandók személyéről a legfontosabb rendezvényekről szóló stb. döntéseit a politizáló, indokolt a párt-szervezet direkt képviselete ebben a testületben. Másfelől sem a pártnak, sem a KISZ-nek nem használt ez a KISZ-es fellépés, mivel az adott körülmények között, az eredeti szándékoktól függetlenül politikai demonstrációnak is tűnhetett az, hogy a KISZ-bizottság a párt-szervezet távollétét javasolta valamely tevékenységi területről. Valcsicsák Imre ehhez magánvéleményét tette hozzá, nevezetesen, hogy nagyon fontos és jó dolog, hogy a KISZ-bizottság évek óta politizálni próbál, utakat keres a nagyon nehéz külső politikai és társadalmi körülmények között, de látni kell, hogy ezekben óhatatlanul hibákat is vét. Ilyen volt cselekvése ebben az ügyben.

Végezetül a KISZ-bizottság a párt-vb jelenlévő képviselőinek egyetértésével a következő állásfoglalást hozta: 1. A testület és azon belül a titkár hibája, mulasztása volt a közművelődési bizottságon elhangzott javaslattelevél előtt az egyeztetés elmulasztása. 2. A testület kitart korábbi álláspontja mellett, miszerint a konkrét közművelődési tevékenységet nem folytató egye-

telemi szervezetek — így ezek között a párt — ne legyenek hivatalból tagjai a közművelődési bizottságnak; e testület a közvetlen közművelődést folytató tevékenységcentrumok választott képviselőiből, valamint a „közművelődést fogyasztók” érdekeinek képviselőiként egy választott hallgatóból, illetve oktatóból álljon. (A közművelődés alapvető feltételeit biztosító gazdasági igazgatóság képviselője állandó meghívottja legyen e testület ülésének.) 3. A párt a tagjain keresztül gyakorolja befolyását a közművelődéssel kapcsolatos döntésekre. A KISZ-bizottság javasolja, hogy ennek megalapozására a párt-vb három év után ismét töltesse napirendjére a közművelődés ügyét, és alkosson konkrét közművelődési cselekvési programot — esetleg a KISZ-bizottsággal együttesen.

Sokat gondolkodtam, hogy tollat ragadjak-e és megírom aggályaimat, véleményemet az I. évfolyam EV választásával kapcsolatban. Végül azért döntöttem az írás mellett, mert amióta egyetemista vagyok, annyi, a közéletiséget öltő hatást tapasztaltam, hogy már nem tudom megállni szó nélkül.

Október 29-én délután 4 órakor volt a 3005-ös terem-ben a választás (persze ezt még hétfőn nem tudtuk). En 4 óra előtt néhány perccel értem az előadóba, és meg kell mondanom, hogy az elő-re jóslott 2-300 ember helyett alig 30-at találtam. Először azt hittem, hogy rossz helyen járok, de „megnyugtattak”, hogy nem. Ekkor már néhány kérdés felvetődött bennem, de gondoltam, várjuk ki a végét. Fél ótig még néhányan beszélgőttek a teremben, de ez is jelentéktelen volt. A mellettem ülő csoportársamtól megkérdeztem, hogy szerinte mi lesz, mert én így nem vagyok hajlandó választani, mire azt mondta, hogy a levezető elnököt azt hallotta, hogy 100 fő alatt nem kezdjük el a választást. Fél ótkor mindezek ellenére a levezető elnök megnyitotta az EV választó gyűlést. Ekkor 62 embert számoltunk össze a teremben (ez az évfolyamnak a 10%-a durván!). Mindjárt a lényegre tért és elkezdte mondani, hogy kiket javasolt az EV-tábor jelöltjeinek. Közbevetőleg azért hiányoltam, hogy meg sem kérdezték, hogy egyetért-e a levezető elnök személyével, hogy a jelenlevőknek mi a véleménye arról, hogy ilyen alacsony az érdeklődés, illetve egy szó sem hangzott el arról (legalább azok kedvéért, akik nem voltak Tatán), hogy mi ez az EV, miért fontos, stb. Úgy gondolom, hogy ezek nem forraságok! Tehát, hogy folytassuk, miután a levezető elnök mindjárt a lényegre tért, kiereszköztünk (ketten!), hogy szólhassunk egy szót. Elmondtam, hogy nem tartom korrektnek, hogy az itt lévő 62 fő döntsön arról, hogy a következő egy évben kik képviseljék az évfolyamot. Továbbá megemlékeztem, hogy úgy érzem, a megjelöltek kis létszáma nem azt tükrözi, hogy mekkora nagy az érdeklődés az évfolyamon, hanem, hogy milyen minősíthetetlenül gyenge volt az előkészítés, a propaganda. Megemlékeztem, hogy szerintem nagyon komoly feladatok várnak az EV-re, és még ha sikerülne is egy ütőképés EV-t választanunk (aminek az esélye szerintem csekély), akkor is döntő fontosságú a tömegbázisa, amely megteremtésének az első lépése, hogy ne 62-en választanak ötszázötven helyett. Ezekután javasoltam, hogy minden jelenlévő felelősen gondolja át ezeket a felvetése-

A hallgatói tudományos tanács ülése

A HTT november 10-i ülésén elfogadta a hallgatói tudományos munka egyetemi szabályzatát, amelyet eddigi szabályzata, valamint az országos TDK-jogszabály alapján készített.

A tanács megvitatta az egyetemi TDK pontrendszerét s átfogó módosítási javaslatot tett. Erről december 3-ig az összes tanszéki TDK-felelőssel konzultált, ez után véglegesíti.

A HTT köszönetet mond a HTT tagjainak, akik agilisak és jó néhányunk bizalmát élvezik. Az, hogy a propagandából mi lett, azt gondolom, nem is nagyon kell minősíteni, talán nem is lehet. Mindenképp látható. Erdemesebb, azt hiszem, magáról a választásról beszélni a továbbiakban.

Abban a reményben fejezem be ezt a cikket, hogy jó néhányan elgondolkodtak ezen, esetleg aki nem ért egyet gondolataimmal, az válaszra is méltat.

Erénye a tolerancia

(Folytatás az 1. oldalról)

közreműködésemet nem érzem végleges döntésnek. Amikor az egyetemre jöttem, akkor újságíró szerettem volna lenni. Ez az elhatározásom most sem változott meg alapjaiban, de mindenesetre elbizonytalanodtam sok tekintetben, mert úgy érzem, hogy elég hiábavaló, amit az újságírók csinálnak. Nem ököthetnek róla, hiszen a jó újságíró véleménye sem igazán befolyásoló tényező, legfeljebb az értelmiséggel kommunikálnak. Másrészt érdekel a közgazdaságtan, a nemzetközi pénzügyek, illetve a makro-gazdasági szemlélet kialakítása. Ennek érdekében igyekszem elolvasni mindent, amire időm van — mert ez a legnagyobb korlát jelenlegi funkcióm mellett és ez az ami a legjobban zavar. Magánéletem már jó ideje alig van. Viszonylag kevés időm marad olyan irodalmat olvasni, ami igazán érdekelt.

dolom ő az, aki a hetvenes éveket legjobban kifejezi.

— De kanyarodjunk vissza az eredeti kérdéshez. Politikusi pályára nem gondoltál, hiszen nemzetközi szakos vagy?

— Gazdaságpolitikával szívesen foglalkoznék. De ehhez arra lenne szükség, hogy ne vesszek el funkciókban és az egyetemi politizálásban. Az kellene, hogy itt az egyetemen egy olyan tudásnyagra tegyek szert, ami ezt lehetővé teszi. A konkrét politikusi pályától van egy fajta irtózás, nem bennem, hanem inkább a közvetlen környezetemben.

— Miért?

— Mert véleményük szerint a politika bizonytalan. A politikusi akármilyen jó előbb-utóbb úgyis megutálják. Ezzel kapcsolatban én mint középiskolás már megtanultam, hogy az emberek hálája nem lehet értékmerő, mert olyan nincs is hosszabb távon. Hogy az embert szeretik-e vagy sem, ezt nem is tartom megfelelő kontrollnak. Számomra a megfelelő kontroll az, ha egy demokratikus választáson valakit újra választanak, mert úgy érzik, a hálától, a szeretettől függetlenül, amit csinált értük teszi, hasznukra van. Persze hosszabb távon a vezető is belefárad, ami természetes folyamat, mégha ezt nem is látja be. Másrészt a tömegek is előbb-utóbb elfordulnak a politikustól. Úgy-

hogy én ezért nem szeretnék politikus lenni.

— Véleményed szerint mi a HT esélye egy ilyen közbülső közegeben, mint amilyen a mostani?

— Ez az általános politikai apátia, ami a választásokon is igazolódott, az egyetemen túl még inkább jellemző a társadalom egyéb rétegeire. Véleményem szerint ennek az az oka, hogy igazából itt nincs beleszólási joguk az embereknek semmibe. Nincsenek választási lehetőségeik, csak történnek dolgok többnyire. Ez régen még inkább így volt, de ma is ez a jellemző. Ebből következően egy idő után egy fajta apátia alakul ki az emberekben. A közöny folytán még az sem érdeklő az embereket, ami rájuk vonatkozik, gondolok itt a HT-ről megjelent hírekre, újságcikkekre. Ebből következően ez a HT jelenleg — én így látom — történelmi hasonlaltal élve egy felülről végrehajtott felvilágosult abszolutista reformkísérlet, annak minden jellemző jegyével. Vagyis van egy szűk csoport fenn, amelyik ennek az elindításában működik, aztán van a nagy tömeg, amely úgy gondolja, hogy mindegy van-e, vagy nincs-e HT, és ezt azért a korábbi tapasztalatai is indokolják. És végül van egyfajta ellenzéke, ami szerencsére ez esetben nem volt elég erős. A választásnál

mindent súlyosbította az, hogy az egyetemi életforma nem elég rendszeres ahhoz, hogy az információáramlás tökéletesen meg lehessen oldani. Így az érdeklődés és az információáramlás nehézsége együtt nagyon nagy veszély. Ilyen körülmények között jött létre a HT. Esélye véleményem szerint akkor lesz, ha egy év alatt olyan döntő kérdésekben tud eredményeket elérni, amelyek a hallgatók mindennapi életét befolyásolják, lehetőleg pozitívan. Ha ezeket a HT eléri és nyilvánosságra is tudja hozni, akkor talán a másfél év múlva rendezendő választásokon már kétszer, vagy háromszor annyi diák szavaz a HT-re, mint most, egyszerűen azért, mert érd-kük fűződik hozzá. Akkor talán majd kialakulnak spontán jelölőcsoportok is, sőt lehet, hogy lesz többes jelölés is, mert rájönnek, hogy ennek van értelme. Mindebből következők, hogy a most megválasztott szűk csoportnak nagyon kell hajtani, az eredményekért.

— Mi a HT? KISZ, ellen-KISZ, vagy ifjúsági párt, ahogyan egyesek mondják?

— Valóban a HT-ről sokan azt mondják, hogy ez megint egy KISZ-es dolog. S miután a KISZ-től általában elfordulnak — figyelembe se véve, hogy új vagy régi tartalom van-e mögötte — nem ismerik a HT tartalmát sem. En lehetőséget arra nézve látok, hogy a jövőben létrehozuk, az egyetemnek és főiskolák hallgatói tanácsának országos szövetségét. Ez a szö-

vetség rövid távon semmiképpen sem foglalkozhat országos politikai kérdésekkel, de ez az országos fórum, megjelentetési színtere lehet a hallgatói érdekeknek. Targyalhatna minisztériumokkal, például az ösztöndíjak színtartásának ügyében, amelyet minél előbb jó lenne képviselni. Azonban egyelőre nem mindenhol olyan a HT, mint nálunk. Van ahol például 50 ember alkotja a HT-t, egy 1200 fős egyetemen. Van ahol a HT alatt az összes önkormányzati testület értik. Általában elmondható — amennyire jelenleg ebbe beleláthatok —, hogy sok egyetemen a HT egy nagyon erős KISZ melletti szervezetként épült ki. A KISZ által működtetett testület, a KISZ kis-öccsének tekinthető. Nálunk ebből a szempontból a HT elég sajátos. Azt hiszem jobb, önállóbb. Erre az önállóságra szükség van ahhoz, hogy önálló érdekképviseletet lehessen csinálni.

— Mi a HT soron következő feladata?

— Nagyon fontos, hogy jól és hatékonyan dolgozzon közönség legyen a HT. A legfontosabbnak tartjuk, hogy ne legyen a levegőben, hanem minél inkább közel kerüljön a diákokhoz. A közeljövőben szeretnénk rendszeresíteni a fogadóóráinkat. A hét minden napján ebédszünetben megtalálható lesz a HT egy tagja a fogadóórán — valószínűleg nem az irodán, mert az eléggé kiesik az egyetemi élet forgatagából —, de remélhe-

ket, és ha egyetértetek, akkor vonjuk le a történelekből a tapasztalatokat, és egy másik időpontban, amikor sokkal jobban elő lesz készítve, tart-suk meg az EV választást. Sikerült ezzel elérni, hogy leg-alább döntsünk e kérdésben, és teljes megdöbbenésemre ennek a jelentős kisebbségnek a többsége a mellett volt, hogy legyen választás. Ekkor mindössze négyen álltunk fel és hagytuk el a termet. Hogy a továbbiakban mi történt, arról pontos információim nincsenek (de nem hallottam túl jókat), ezért azzal nem is foglakoznék. Inkább néhány bizon-bizom benne, hogy nem csak bennem felvetődött kérdést vetnék fel a történelekek kapcsolatban.

Először is, azok akik szintén apolitikusnak és inkorrektnek tartották ilyen formában a választást (hiszen az ellenszavazatok alapján voltak még jó néhányan), azok miért vettek részt továbbra is az EV választógyűlés munkájában?

Ha azért voltak olyan kevesen jelen a választáson, mert a többieket nem érdekelte (bár meggyőződésem, hogy nem ezért), tehát a többségnek nem fontos, akkor miért választunk egyáltalán EV-t? A megválasztott „évfolyamvezetőség” kit képvisel majd?

Ahogy megfigyeltem, a választás megtartása mellett leginkább a jelöltek álltak ki! A jelölteknek, illetve a későbbi EV-nek nem az a fontos, hogy minél több elsős támogassa őket, hogy legyen kikre támaszkodni, hogy legyen kinek felelősséggel tartoznia, hogy a munkában legyenek támogatói? En úgy érzem, az ottani állásfoglalásukkal (hogy meglegyen a választás) éppen ennek az ellenkezőjét bizonyítják, akkor pedig az „évfolyam vezetőség” elnevezéssel lehet a baj.

Abban a reményben fejezem be ezt a cikket, hogy jó néhányan elgondolkodtak ezen, esetleg aki nem ért egyet gondolataimmal, az válaszra is méltat.

Elsősök!
Talán még idejében korrigálhatjuk a hibánkat!
Talán a „megválasztott” EV-nek (záros határidőn belül) meg kellene szerveznie (sokkal jobban!) az EV újraválasztását. Úgy gondolom, ha az EV-tagok felelősen és jó szándékkal gondolkodnak, megfontolják ezt a lehetőséget.
En az újraválasztás mellett voksok.
Katona József

teleg találunk a földszinten erre alkalmas helyet.

— Miért mondtál le a KISZ-bizottsági tagságról?

— Azért — és ebben nem volt mindenkinek egységes a véleménye a KISZ-bizottságon belül — mert úgy gondoltam, hogy a KISZ-bizottsági tagság jelenleg politikailag összeférhetetlen a HT elnökséggel. Ez elvi, erkölcsi szempont számomra most. Mert ha ez a tizedik választás lenne, akkor mindegy lenne, de most nem az. A HT ideológiától mentes érdekvédelmi szervezet, amelyben nekem, mint HT elnöknek is szükséges minden elkötelezettségtől mentesen, objektíven lenni. Ennek ellenére továbbra is állandó meghívottja vagyok a KISZ-bizottságnak, mert már hivatali kötelességem, hogy mindenkivel egyenlő mértékben tartsam a kapcsolatot, így velük is. Nyilván a kilépegvő nem megtagadni akarom őket, hiszen a jelenlegi KISZ-bizottságot nagyon jó testületnek tartom, sok tehetséges tagjával, akiknek van koncepciójuk, csak ezt nem mindig veszik észre.

— Gondolkoztál-e azon, hogy mi lehetne a HT jelmondata?

— Igen. A választási programbeszédem végén Churchillnek azt a gondolatát idéztem, amit a háború kitérésekor mondott: „Nem azt kell megtennünk, ami tőlünk telik, hanem, ami szükséges!” Véleményem szerint ez a HT munkájára is illik.

Híradás a politikai fesztiválról

A NOSZF 70. évfordulójáról az idén nem a szokványos módon emlékeztünk meg. A HPCS és a KISZ szervezésével egy olyan egész napos rendezvénynek lehettünk tanúi, ahol újfajta lehetőségek nyíltak arra, hogy kapcsolatba kerüljünk akár a régi munkásmozgalmi éraval, akár napjaink sürgető politikai problémáival. Az egyetem auláján naponta sok diák nem is olvasták a kapu bejáratánál lévő színes plakátot és nem kaptak a politikai fesztivál programjáról és céljáról szóló röplapot, azok is „beleszóppentek” az ünneplésbe. Nem hiszem, hogy akadt egyetemista, aki a gazdag könyvanyag mellett elcsúszott volna anélkül, hogy néhány pillanatot ne vetett volna a választékra. S ha már valaki belebelepillantott a HPCS, a társadalomtudományi klub, vagy az egyetem könyvesboltjának kínálatába, aligha tudta megállni, hogy rabul ne ejtse a napjainkban oly gyakori jelenség, a felvásárlási láz. Jelen esetben a korlát nem költségvetési (hisz a legtöbb könyvet fél áron lehetett kap-

ni) megálljt, inkább a betelt szatyrok, táskák és a gyarapodó kilók, parancsoltak. A HPCS pultjánál üzleti fogásként 100 forint feletti könyvvásárlásnál jutalomkönyvet ajánlottak fel, 5 forintért zsákbamacskán próbálhatta ki mindenki a szerencsését. Az igazi „csalik” azonban az orosz klasszikusok nagyjai, a társadalmi viszonyok visszasságaira fogékonnyan reagáló nagy magyar gondolkodók, a világ mibenlétéről vitatkozó filozófusok nevei, ezenkívül történelmi korszakokról, mai magyar valóságról szóló könyvek, lexikonok tartalma és árai voltak. A könyvek zöme a Kossuth Könyvkiadó raktárából került ki, javarészt olyanok, melyeket könyvesboltokból nem nagyon vittek. Itt azonban, „hához szállítva” és olcsóbban, hamar gazdára találtak.

A fel-feltörő kacajok hallatára előbb-utóbb minden errefejő felfedezte a munkásmozgalmi giccskiállítását. „Magamat kigúnyolom, ha...” kezdetű felirat pompásan kifejezte a kiállítás célját. A vázán, virágok közt elhelyez-

kedő Lenin-kép mellett igazságot a korabeli kiadványok aratták. A kor hangzatos jelzőszavaival, expresszionista grafikáival, szocialista-naturalista fényképfelvételeivel mindenki találkozott már történelmi tanulmányai során, de így, egybekötve, könyvként kiadva, a képek és felvételek százaival elhalmozva nemigen akadt még dolgunk. Erről tanuskodik, hogy néhányan talán ragadtak, és a könyvek címét szorgalmasan kijegyeztették. Általában csoportosan tallóztak a könyvek, kiadványok oldalai között, jókat mulatva az idejétmúlt jelszavakon. A pálmát „Drága apának, tanítónknak, Rákosi Mátyás elvtársnak” című remekmű vitte el, melynek megismerése igen hasznos volt, hisz képet kaphattunk egyetemünk (közel-) múltjáról is.

A teaház forró grúz teával várta a hideg aulában fagyoskodó-sétálgató látogatókat. A samovár mellett zsíros kenyerek sorakoztak, szorgos női kezek gondoskodtak az utánpótlásról. A hangszórókon keresztül megszólaló halk, hangulateltelő zenét is innen szolgáltatták. A sarokban el-

helyezkedő csokikat csak kuponokért adták cserébe, melyeket a polkaszinóban lehetett nyerni.

A délelőtti fesztivál jellegét ezek a rendezvények tették színesebbé. A délután folyamán Bródy János, egy filmvetítés és a részvényjáték volt hivatalos arra, hogy az egyetem lézengők bekapcsolódhassanak a rendezvény színterébe. Mivel azonban a délután folyamán egyre kevesebben tartózkodtak az egyetemen, a részvétel egyre csekélyebb lett. Aki viszont politikailag akart, aki úgy gondolta, hogy november 7. alkalmas időpont arra, hogy napjaink problémáit szervezett keretek között megbeszéljük, hogy a különböző problémafelvetéseket és megoldási javaslatokat egybeveszük, hogy ismert személyiségektől esetleg választ kapjunk kényeinkre, azoknak a délelőtti fórum és az esti előadás nyújthatott alkalmat erre.

A fesztivál elérte célját, a rendezők az egyetemen megforduló diákoknak kulturált, könnyed formában juttatták eszükbe november 7-ét.

F. A.

Találkozás Fejti Györggyel

(Folytatás az 1. oldalról)

egyaránt egyetértésnek találunk politikai törekvéseink.” Fontos, hogy a törekvések élére a párt álljon, amely nemhogy kizárna a párbeszéd lehetőségét

gét a pártön kívüli felelősen gondolkodó körökkel, hanem egyenesen igényli azt, hogy így együttes erővel újra kimunkálja a mára kétségtelesen megbomlott társadalmi konszenzust.

Retorzió nélküli ellenvélemény

Ezek után a KB titkára kifejtette, véleménye szerint melyek a politikai intézményrendszer fejlesztésének várható tendenciái. Meglátásunk szerint a tendenciák az egyetemi közvélemény vitáiban már megfogalmazott, és feltétlenül érvényre juttatni kívánt értékek megvalósulásai. A felsorolás kezdve a párt-, az állami és a társadalmi szervek közötti tisztább munkamegosztáson és egyértelműbb felelősségvállaláson, az érdekegyeztetés és a döntés-

előkészítés társadalmi nyilvánosságán át, a döntési rendszerek decentralizálásáig és az alulról történő ellenőrzés érvényesítéséig minden fontos feltételt tartalmazott, amely alkalmas egy rugalmasabb, adaptívabb, kevésbé bürokratikus rendszer kialakításához. Kiemelendő, hogy ezek között sorolta fel a politikai és „konstruktív állampolgári elégedetlenség” lehetőségét, a retorzió nélküli ellenvélemény jogát, az állampolgárok szuverenitásának fokozottabb jogvédelmét is.

Meghaladni a tévedhetetlenség komplexumát

Napjaink kulcskérdése, hogyan lehet érvényrejuttatni a progresszív elveket, milyen új szerepet kell vállalnia a pártnak? A politikus a nagyobb kezdeményzőkészség, a dinamizmus fokozása mellett a párt tévedhetetlenségi komplexusának feladását látja alapvetőnek, elismerve az ideológiai, értékek és érdekek pluralizmusát, s így az állandó viták szükségességét csakúgy, mint a pártdemokrácia minőségileg új kizselyesítését, a pártirányításban az adminisztratív módszerek visszaszorítását, a közvetett módszerek széles körű alkalmazását. S hogy a fentiek nem pusztán a levegőben lógó elvek legyenek, egy sor folya-

matban lévő munkálattal hozott fel példaként, melyek az államhatalmi és népképviseleti szervek viszonyának és működésének megújítását, a törvényhozás menetének módosítását, modern kormányzati struktúra kialakítását, a módosított választási rendszer megújítását, a szélesebb értelemben vett állampolgári szabadságjogok — hazai és nemzetközi tapasztalatok tükrében történő — magasabb szintű rögzítését, és magának az alkotmányának a korszerűsítését célozzák. E kidolgozás alatt álló új rendelkezések alapelve mindvégig az önrögzítés, öngazgatás, valamint a „mindent szabad, ami nem tiltott” elve, amely felváltaná az eddigi „azt szabad,

amit megengednek” gyakorlatot.

Az új megközelítés tartalmi elemei a hallgatóság egy részének füle mellett elsiklottak, mivel javarészt pártzsongonban fogalmazódtak meg. A megközelítés újszerűségének illusztrálására álljon itt csak egy példa, hogyan gondolkodik a KB titkára a választási rendszer megújításáról. Fejti György kifejtette, hogy szükség van arra: a Parlamentben váljék világosabbá ki kit is képvisel tulaj-

donképpen. Ezért a választókerületi rendszer helyett a társadalomban szerveződő erők jelölési lehetőségét kell megvalósítani, létrehozva így egy kvázi-pluralista rendszert, amely hatékonyabban lenne képes az érdekek közvetítésére. Külsőségnek tünik ugyan, de ennek eredményességéhez az is hozzájárulna, ha világosabban szétválasztanák az országgyűlési és tanácsai választásokat mind időben, mind a programok tartalmának tekintetében.

Párbeszéd a kibontakozásról

A KB titkárának feltett kérdések zöme az egypártrendszer — többpártrendszer kérdését érintette, illetve vita alakult ki a párttörvény, valamint a párt-, illetve állami és társadalmi tisztségek közötti összeférhetetlenség, az érdekképviselet (nem utolsósorban a szakszervezet) működéséről, az állampolgári kezdeményezések lehetőségéről és korlátairól, a pártfrakciók működési lehetőségeiről, valamint a sajtónyilvánosságáról. Ezekkel kapcsolatban Fejti György elsősorban a tisztább viszonyok kialakítását, a kisebbségi vélemények tolerálását, a protestáló és egyben rendszertörekletesítő szándékú és jellegű állampolgári kezdeményezések jóhiszemű kezelését jelölte meg feladatként. A pluralizmus kérdésével kapcsolatban azt a politikai jellegű választ adta, hogy „nincs napirenden a többpártrendszer megvalósításának ügye”.

Egy kérdező a magyar demokratikus ellenzékkel kapcsolatos álláspontját kérte.

Fejti György visszakérdezett, s így valamennyien megtudhattuk, hogy ezalatt a kérdés példaként a Beszélő, a Demokratikus Szamizdatok, valamint az országgyűlési képviselőkhöz írt levél szerzőit érti. Így aztán a politikus kifejtette, hogy teljesen természetesnek tartja a politikai gyakorlattal egyet nem értők létét, különösen egy olyan helyzetben, amikor a kialakult közmegegyezés részben megbomlott. Számára tehát mint gyakorló politikus számára elsősorban az a fontos, hogy miként lehet újra kimunkálni azt, s hogy milyen szélességben. Alapfeltételnek tekinti tehát azt, hogy a kibontakozásról alakuljon ki párbeszéd. Kizárva azokat, akik nyílt konfrontációra törekmenek, s így nyilvánvalóan nem alkalmasok ki velük közös platform, kifejtette, hogy a politikai vezetés érdekében nem áll ellenséget ki-nevezni, konfrontációt szítani. Sokkal inkább közös platformot kialakítani a nemzeti közmegegyezés jegyében.

M. M.

Kontrafékes gláznosztj

A gláznosztj értékét megkérdőjelező vitával, in medias res nyitotta meg Hámori Balázs (a Népszabadság rovatvezetője, a pg. tanszék munkatársa) és Pető András (a HVG munkatársa) azt az aktuális politikai kérdéseket érintő fórumot, amelynek vendége volt még Szarvas László (egyetemi pb-titkár) és Nagy Imre (a KISZ KB titkára). A HVG volt moszkvai tudósítójának szavaiból kiderült, hogy aligha érheti el célját a nyitottság — tudniillik, hogy a tömegképviselet felvilágosításával, meggyőzésével mozgósítson a 18,5 milliárd forintnyi apparátus ellenállásának letörésére —, ha olyan „fékek” vannak benne, mint, hogy a kényes cikkek nem jutnak el a tömegekhez,

hogy a sajtótájékoztatókon elhangzó kemény kérdések kimaradnak a szovjet TV-híradó tudósításaiból.

Gorbacsov várakozáson alul „puha” november 2-ai beszéddel és B. Jelcin moszkvai elsőtitkár KB-tagságról való lemondásával kapcsolatban a beszélgetés során kirajzolódott egy igen kemény politikai harc képe a szovjet vezetésen belül. Nagy „szétlaltalanításra”. Buharin, Kamenyev és mások újraértékelésére számítottak a szakértők a novemberi beszédet előkészítő cikkek és nyilatkozatok alapján. Hogy ez nem következett be, azt a peresztrojkával szembeni nagy ellenállással magyarázzák. Jelcin, aki — a legendák szerint — Mátyás király-szerűen a nép

közé vegyülve, a villamosra szállva járta a szovjet fővárost, radikális nézetei miatt az értelmiség körében igen népszerű, de mint a jelek mutatják mások kevésbé kedvelik.

E kérdéseken túl szó esett Gorbacsov amerikai útja körüli huzavonáról, hogy talán a nemzetközi tőzsdéi zavarok miatt az USA-ra háruló terhekből fakadó előnyös pozíció kihasználásának szándéka van e mögött; Tengizről, hogy ez ügyben szó sincs már érvényben lévő szerződések felbontásáról; a KGST-ről, hogy a rubelzárolású külkereskedelmi aktívum legfeljebb politikai érvekként játszhat szerepet a tagországok kapcsolatában, nem igazán pénzügyi kövételként; és arról, hogy a Szovjetunióban az ázsiai termelési mód hagyományai a szétlalt politikai-gazdasági intézményi mo-

dellel egymást erősítve lassítják a változásokat, amelyeknek még az sem kedvez, hogy ebben a régióban hagyományosan ellenzik a külső társadalmi minták követését, s így végig kényszerülnek járni az utakat és zsákutakat.

A záró körkérdésben jelenlegi munkakörüknek megfelelően ketten az ifjúságnak, illetve az egyetemnek a gazdasági gondokból való árnyos tehermentesítése mellett száltak sikra, és úgy vélték, hogy hasznos modelleket nyújthat a társadalmi változások számára, amit „kicsiben” (egy rétegen, egy intézményben belül) kikísérletezhetnek. Ketten a merev közvetlen sajtóirányítás mellett, illetve ellenére az olvasót szolgáló, minél jobb sajtó megvalósítása, a „fókák” tágitása mellett voksoltak.

K. S.

Nyilvánosság — á la Közgáz

Az idén is, mint eddig minden félévben, a csoportunk megkapta az elosztható ösztöndíjkeretet. Ezt tudomásom szerint összegvetemi szintről bontják le csoportokra, majd csoporton belül, mivel itt ismerik egymást az emberek, mi, vagyis a csoport tagjai egyezünk meg, hogy ki mennyi ösztöndíjat kapjon. Nálunk hagyományosan a tanulmányi átlag alapján osztjuk szét a pénzt, a szociális helyzetet, egyéb dolgokat itt nem vesszük figyelembe. Három változatot készítettünk, és a döntést csak akkor adjuk le a dékáni hivatalba, ha minden érintett fél áldását adta rá. A dékáni az idén is elfogadta szépen a papírt, amit bevittünk.

Itt jön az, ami felháborít, dühít, és írásra késztet. Ugyanis amikor jöttünk fel a pénzt, kiderült, hogy Valaki, egy Ismeretlen Jótévő 650 forintot pluszban szétosztott a csoportban. Méghozzá a következő formában: 1 fő + 400 forint, 1 fő + 150 forint, 2 fő + 50 forintot kaptak.

Kerestük a logikát. Nem a legjobb és nem a legrosszabb, de nem is az átlagos tanulmányi átlag csoporttársaink kapták a pénzt. Nem is névsor szerint ment a Jótévő. Nem is minden második vagy harmadik ember kapott.

Meg hát az összegek. Teljesen felborított minden logikát, elfogadható arányt, 400 forintot kapni azonosítást, amit a csoport megszavazott?! És mi alapján pont 6? És a 150 forintot miért pont az kapta, aki kapta? És az 50 forintokat?

A dolgot azért sem értem, mert elvileg a csoportok az egész egyetem rendelkezésére álló ösztöndíjösszeget megkapják. Vagy mégsem? De akkor ki dönt a fennmaradó összegekről? És milyen elvek alapján osztja el?

Egy másik sztori: tavaly történt egy másik karon, hogy a leadott egyéni ösztöndíjakhoz 100 forintot hozzáadtak (a Jótévő) annak, aki kért, de nem kapott kiemelt ösztöndíjat. Ez jó, itt legalább utólag közölték az elvet, amelyet követtek az elosztásnál.

Azért van itt még egy apró tény: a dékáni hivatal dolgozó az első hatvan kiemelt ösztöndíjkérelmet után már beszélték le az embereket a kérvény leadásáról, mondván, hogy csak x hely van, és már két x fő kitűnő eredménnyel, sok KISZ-es és egyéb társadalmi munkával adott be kérvényt, így 4,6 átlaggal úgysem kap senki semmit. Erre persze néhányan be sem adták a kérvényt, pedig ha beadják, havi 100 forintot nyertek volna.

A sajtóban ma sokan egy 50 milliárd forintos költségvetési összeget boncolgatnak, hogy mire ment el. Az én általam emlegetett összeg ennél nagyságrendekkel kisebb, de az egyetemisták pénztárcájához képest mégis nagy ahhoz, hogy ne Ismeretlen Jótévő borítsák fel elosztásával a csoportegyen-súlyokat, hanem ha már demokráciát kiáltanak az egyéni ösztöndíj nagyságára a csoporton belül, úgy adják az egész összeget a csoportoknak, ne csak annak a 90 százalékát.

Sz. L.

Válasz Sz. L.-nek

Szabályzatunk erről a következőkben rendelkezik:

Eszerint az egyetemi keretből a következő alapokat kell elkülöníteni: a) kiemelt ösztöndíjak alapja; b) általános ösztöndíjak alapja; c) tartalékkeret (1 százalék).

A kiemelt ösztöndíjak elosztása során nemcsak teljes összegű kiemelt ösztöndíjat adnak a karl diákjainak bizottságok, hanem 100-400 forintos kiegészítést is az általános ösztöndíjakhoz, a kiemelt ösztöndíjaknál érvényes szempontok (tanulmányi eredmény, szakmai-tudományos munka, közéleti tevékenység) alapján. Ez utóbbi összegek ismertetése a csoportkeretek elosztása előtt nem célszerű, mert esetleg befolyásolná a csoport döntését.

A tartalékkeret az adminisztrációs hibák korrigálását szolgálja, továbbá — idén, különleges méltányosságból — azon hallgatók ösztöndíját is ebből fedeztük, akik jóval a vizsgaidőszak vége és a csoportkeretek meghatározása után fejezték be vizsgáikat. Így érthető, hogy viszonylag későn — határidő előtt 1-2 nappal — derül ki

véglegesen, hogy mennyi pénz maradt még meg. De hogy az se menjen kárba (vagy a költségvetésbe vissza) a karl DJB-k még ezeket az összegeket is kiosztják, a kiemelt ösztöndíjaknál érvényesített szempontok alapján.

Ami a keretek elosztását illeti: maga Sz. L. is azt állítja, hogy az általános ösztöndíjak odaítélésénél a csoport csak a tanulmányi átlagot veszi figyelembe, pedig a szabályzat célszerűnek tartja — bár a csoportra bizza — a szakmatudományos tevékenység beszámítását is. Hiszen ki tagadná, hogy az átlagokban jelentős a véletlen szerepe is. Mégis a legtöbb csoportban csak ezt veszik figyelembe, pedig a tdk-írás stb. jóval stabilabb bizonyítékot jelentenek a magasabb ösztöndíjra való jogosultságra.

A cikk írója utalt az előző félévben lezajlott „pót” kiemelt ösztöndíjak elosztására. 100 forintos kiegészítések az elutasított kérelmek alapján egyik karon sem történtek.

Gáspár Tamás
EDJB-tag

„Akár egy vicc...”

Ha én ezmegez volnék...:

Ha én Bródy János volnék, pontosan megérdéklődném, hova hívnak fellépni, de ha nem is, sejtésem legalább, hogy november ötödikén mi lehet egy politikai fesztivál aporója. S ha ezek után mégis eljőnnék, s friss lenne a megdöbbenés, hogy jobbról mozgalmigiccs-kiállítás, a színpad szélén pálmák, körben megkönyvespultok, igyekeznék úgy tenni, mint a profik: csak a szemem rebbenne, a hangom nem. S amint rájönnek, hogy alig lehet hallani, amit énekelek, megörülnek az alkalomnak, s szalonképtelen műveimből adnék válogatást. Vagy botrányt csapnék a technika hiányosságai miatt. Vagy a dílművészek közé ülnek, mert nem ők lehetnek róla, hanem az aula. De tisztelettel köszönöm, ha se énekelnem el egy és ugyanabban dalomat, legalább akkor abba hagyom, amikor én magam úgy kezdem...

Ha én politikai fesztivál szervezője lennék, előzetesen félreterheltlenül tudtára adnám Bródy Jánosnak, miről lesz szó. Ha mégis eljőne, tökéletes technikailag feltételekről gondoskodnék, hád élvezze a publikum a melankólikus protest és az ünnep találkozásának minden pillanatát. Ha becsődölne a technika, megkérném a művészt, legyen közvetlen arra az egy órára, s énekeljen csak úgy, a hallgatók

gyűrűjében. Ha ehelyett lazál-ni kezdene, figyelmeztetném: szakszervezeti középkeréként tudhatná, hogy a szerződést nem csak aláírni, hanem teljesíteni is illik. Végső érvként az egy órát kikötött hater ezer forintos gázsiból kicsit többet vonnék le, mint a nyugdíj-járadék.

Ha én néző volnék, nem értene, mit képzelnek a szervezők, és mit Bródy János. Hátsó szándékokat keresnék: hogy a szervezők direkt így, és erre Bródy János nána, hogy úgy. Vagy nem is? Mert a dal egy lekváros kenyérről, meg tóparti idillről, meg az egykori, s azóta eltűnt ígéretekéről, az valami demonstráció? De nekem dalból is, demonstrációból is több kellene. Még a ráadásdal se változtatna ezen, hiába volt frappáns, valahogy ilyenformán, hogy én úgy születtem meg akár egy vicc, egy bálon (vagy hol) kinyíltott egy slicc, s így tovább arról, hogy nem ő a nem normális, hanem kis hazánk csavarodott be, s hogy Záhonyról a határ mentek véd állítól, meg hogy aki jól viselkedik, azt néha (sőt január elseje után egész gyakran is) kiengedik.

No igen. Ez a szereplés is hozott a konyhára két bécsi kilépőre valót. Még róza is szívesebben lennék ezúttal, mint Bródy János...

M. G.

„A forradalmi folyamattól nem idegen a reform”

A nagy októberi szocialista forradalom évfordulóján az egyetemi ünnepség szónoka Kollár Zoltán docens ált. kari dékán volt.

„Engedjék meg, — kezdte beszédét —, hogy néhány szóval megfogalmazzam, milyen — mának szóló — üzenetet olvasok ki — korántsem a teljesség igényével — az 1917. októberi eseményekből és az azt követő történelmi folyamatokból.

Egyetérték azokkal, akik hangsúlyosan fogalmazzák meg: alighanem nem Lenin lett volna egy győztes szocialista forradalom vezéralakja, ha dogmaként értelmezte volna a marxizmus tételeit, ha nem eszméi vezérfonalaként, elvi-módszertani szemléleti rendszernek tekintette volna azt. Ezáltal és természetesen a néptömegek harca eredményeként vált bizonyossá, hogy a marxizmus, illetve a marxizmus-leninizmus nem utópia, hanem olyan eszmérendszer, amely éppen a gyakorlati tapasztalatok révén képes a megújulásra, és válhat egy új típusú társadalom megteremtésének ideológiai, politikai tényezőjévé.

További elemzések tárgya, hogy mit is jelent az, hogy a szocialista forradalom nem a fejlett országokban győzött, s a szocialista világrendszer kiszélesedése is a világgazdaság periferiájának kitörési vágyához kötődik. Ez annál is inkább érdeklődésre tarthat számot, mert a viláforradalom további kibontakozása is alighanem mindenekelett a periféria társadalmához kapcsolódik majd, legalábbis a közeljövőben.

A lenini politika szerves részét képezte a kompromisszumokra való készség, de azt sosem úgy tette, hogy kétséggel tette volna eszméi hovatartozását, s hogy a kompromisszumokat a kivívott hatalom megerősítése, megvédése érdekében tette. Ezt bizonyítja pl. a breszt-litovszki béke, de a NEP bevezetése is.

A hadikommunizmus felváltása NEP-pel azt is bizonyította, hogy a forradalmi folyamattól nem idegen a reform, ha az a forradalom továbblépését, továbbfejlődését segíti elő, a forradalmi hatalom megerősítését szolgálja. A NEP-re való áttérés még egy további mai tanulságot is felkínál. Lenin alighanem tudatában volt annak, hogy a szovjet hatalomnak ki kell használnia mindazt az időszakot, amikor mérséklődik az ellenforradalom, a belső és külső reakció torzítása, hogy a nemzetgazdaságot fejlessze, megteremtse a társadalmi fejlődés anyagi feltételeit, alapjait. A szovjet gazdaságnak — egyébként nem lebecsülendő eredménye mellett — egyik gondja, hogy nem volt képes rendre, hatékonyan kihasználni az ilyen lélegzétvételyi szüneteket.

Persze tudunk kell: a világ-béke feltételeit jelentő katonai egyensúly megteremtéséért, majd fenntartásáért relative a legnagyobb teher a Szovjetunió vállán nyugszik. Nagy felelősség van tehát a Szovjetunió, de természetesen, a modernizálásnak is teret kell adnia, ezt azonban csak biztonságban, illetve az egyetemes biztonságot reális reményben teheti meg.

A szocialista forradalom szerves eleme a népek békevágyának kifejezése, és a békéért való szakadatlan küzdelem. A NOSZF első politikai dokumentumai között tartják számon a békedekretumot, de legalább ilyen jelentőségű volt a genovai nemzetközi konferencia, amelyen első ízben ferjesztett elő a szovjet hatalom javaslatát a leszerelésről. Ez a törekvés a szovjet külpolitika haladó tendenciáinak leglényegesebb elvét képezi mind a mai napig.

A szovjet hatalom olyan alkotó energiákat szabadított fel, amelyek az egyetemes kultúrtörténet legjelentősebb folyamataiba sorolta Szovjet-Oroszországot, Szovjetuniót, s

méltóvá tette a legfejesebb kultúrtörténeli hagyományra. Nincs olyan ága a művészetnek, a tudománynak, amelyben ne születtek volna számottevő eredmények. Bulgakov, Majakovszkij, a konstruktivista Kandinszkij, Eisenstein és a többiek a világ progresszív embereinek tisztelétét váltották ki.

Ez számomra azt bizonyítja, hogy a szocialista forradalom nem az elszűkült, üres „művészeti” és „tudományos” alkotásokat, hanem az alkotást igénylő az élenjáró tendenciákhoz igazodó, illetve a megújítást mindenkor szolgáló gondolkodást, s ennek révén fejlődhet. Ma újra ilyen szellemi pezsdülésnek lehetünk tanúi. Olyan történelmi folyamatot vette kezdetét 1917-tel, amelynek jelentősége túllépte Szovjet-Oroszországot, Szovjetunió határait. Volt, amikor a történelmi tények ellenére azt hittük, itt már megvalósult „minden világok legjobbika”, de ma már merjük tudni, hogy a szocialista társadalom építése is ellentmondásokkal terhes, és azzal a lehetőséggel, amelyet a győztes szocialista forradalom teremtet, nemcsak élni, de visszaélni is lehet.

Szemlesítve kell-e visszatérnünk az elmúlt 70 évre? Biztos, hogy nem, mert olyan eredményeket mondhat magának a szovjet társadalom, s maga az egész szocialista világrendszer, amely méltán válthatott ki elismerést. Persze a történelem ma a 70. évfordulóval nem áll meg, halad tovább, s rajtunk múlik, milyen eredménnyel...

Most, amikor tisztelettel adózunk mindenkinek, aki részese volt annak a 10 napnak, amely „megrengette a világot”, a forradalom győzelmének, nem feledkezhetünk el arról sem, hogy emberek millióinak sorsát alakította ez az igen nehéz történelmi korszak. Sok ember él a világon, aki mellett „elmege a történelem”, de a Szovjetunióban a családok javarésze nemcsak az életkörülmények alakulásával tudta érzékelni a történelmi sorsfordulókat, a történelmi várgabotjukat, a történelmi eredményeket. Egy társadalom úgy tört ki a világ periferiájáról, hogy a 70 év alatt alig volt egyszerre egybefüggően pár évnél idősebbek. S ha nem a reakció kényszerítette harcba, akkor — volt időszak, amikor — saját magát pusztította, aláta meg...

A mindannyiunk hétköznapi forradalmát — forradalmi harcát — vivva, a szovjet társadalom ma kérdőjelek és fanyalgás nélkül lett az októberi forradalom méltó örökösévé. A peresztrojka nemcsak a meglévő társadalmi ellentmondások felszámolását eredményezheti, hanem új fejlődési lehetőségeket is megnyit, és nem csupán a szovjet társadalomnak...

Ma tehát a Szovjetunióban újjáéledtek azok a tendenciák, amelyek a társadalom sokoldalú megújulását, az ember mind emberibb életfeltételeinek megteremtését sürgetik. Jól tudjuk, most még nem lezárt folyamatról van szó, de a politikai vezetés eltökéltsége, s az, hogy a társadalom demokratizálódását tekintve a megújulás egyik lényegi feltételének, minden bizonyos garanciát jelentenek. Ha eredményesen zárul le a „peresztrojka” jelzett folyamat, akkor még több bizonyítékkal támaszthatjuk alá az első győztes szocialista forradalom világtörténelmi jelentőségét.

De, hogy annak a történelmi korszaknak világtörténelmi jelentősége kiterjedtesedjék, természetesen nemcsak politikai nyilatkozatokon múlik, hanem fáradságos munkától függ.

Köszöntsük hát mindazokat, akik vállalják a küzdelmet a — Szovjetunióban és másutt — az egyetemes haladásért, az emberek teljes felszabadításáért, a nemzetek felemelkedéséért, a békéért, s készek a szocializmus ügyéért vállalni az októberi örökséget.”

Eufória, ellenségkeresés és ráolvasás

A következő összeállításban Honfi József—Józsa Antal—Popovics György A Szovjetunió története című könyve segítségével a '30-as évek egyes szovjet dokumentumaiba tekintünk be. A forradalmi etika jegyében a legkisebb siker is a „munka frontján aratot győzelemként” jelenik meg és eufóriás dicséret kíséri. A viták helyett csak barát vagy ellenség létezik, és a gondok orvoslására a lelkesedés felszítása és/vagy a „forradalmi vasszigor” kínálkozik a legjobb eszközként.

Sz. M. Kirov felszólalása az ÖK(b)P XVII. kongresszusán 1934-ben. (Kirov az SZKP egyik vezetője volt. 1925 után nagy szerepe volt a Trockij és Zinovjev nevével fémjelzett pártellenzéki csoport felszámolásában. 1934. december 1-jén Leningrádban merénylet áldozata lett.)

„Hiszen elvtársak, ha visszaemlékezünk párton belüli vitáinkra, végeredményben az egész vita e körül a fő tengely körül forgott, a proletárforradalom döntő kérdése körül, hogy lehetséges-e a szocializmus építése egy egymagában vett országban. Igaz a jobboldali „baloldali” és a „baloldali”, jobboldali oportunisták képviselői, akik pártunk fő irányvonala ellen rohamoztak, nem mindig és nem mindenütt mondták meg nyíltan ezzel az alapvető témával kapcsolatos kételyeiket. De mi tudjuk, hogy bármelyik oldalról indították támadást pártunk fő irányvonala ellen, végeredményben, kihámozva a támadás lényegét, mindig láttuk, hogy a támadás gyökere az a kérdés, hogy lehetséges-e a szocializmus győzelme építése országunkban.

Most, ismétlem, számunkra ez a kérdés nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is eldőlt. Nemcsak óriási vívmányaink vannak iparunk terén, az iparosítás lenini jelszavának megvalósításában, hanem e három és fél év alatt a sok millió egyéni parasztgazdaságot is határozottan átállítottuk az új, szocialista vágányokra. (...)

Szocialista építésünkben most minden láncszemében a szocialista elv uralkodik. És ebben a helyzetben, ilyen eredmények mellett felmerül a kérdés: érdemes volt-e kitérni azokra a felszólításokra, amelyeket a jobboldali és a trockista ellenzék volt vezetői itt elmondottak? (...)

Nézzék meg például Buharint. Szerintem mintha kötőtűvel énekelte volna, de a hangja mégsem volt az igazi. (Derült, taps). Nem is beszélve Rikovról és Tomszkijról. Itt már a dal is más volt. (Derült, taps). A hangot sem találják el, lépést sem tudnak tartani.”

(Id. mű: 144—146. o.)

A Sztahanov-mozgalom. (A. Buszigin visszaemlékezéséből.)

„Saját gyáramba visszatérve olyan lelkesen dolgoztam, amelyet még eddig soha nem éreztem. Tíz ütés — egy alkatrész. Ismét tíz ütés —, ismét egy alkatrész. Naponta ezeröttszáz tengelyt kovácsoltam. Ime mit jelent a szovjet ember lelkes munkája!

De engem most nemcsak a kalapács érdekelt. Műveltségem alig volt: alig-alig olvastam. Le kellett ülnöm a könyv mellé. Ha hiszik, ha nem csak akkor ismerkedtem meg Puskinnal. Nagyon megtetszettek nekem a versei. Kívülről mondogattam őket a kalapácsütésem ütemére. A fiúk csodálkozva néztek rám. „A mi Haritonicsunk magában kezdett beszélni” — mondták. (...)

1936 nyarán a munkában újabb sikereket értem el, néhány korszerősítési javaslatot tettem. És szakadatlanul tanulom tovább. Nem volt könnyű, meghódítani a műveltséget.

Előfordult, hogy ülök-ülök, s ügyetlen kézzel rovom a betűket, számokat, a gondolataim pedig a kovácsoló-műhelyben a kalapácsnál járnak. Megmutatkozott természetesen, hogy szokatlan a kezemnek a toll. Hány-szor szerettem volna eldobni a füzetet. De minden alkalommal legyőztem magam és azt gondoltam: „Az álman mindent megtett, hogy tanulhass! Tanulj!” És én újra elővettem a füzetet, igyekeztem a tanulásra összpontosítani a gondolataimat. Néhány hónap múlva éreztem, hogy az első nehézségeket leküzdöttem. Kezdttem többet olvasni, amellyel, hogy az üzemi könyvtárból vettem ki a könyveket, magam is kezdtem könyveket vásárolni. (...)

...Egyszer találkoztam az amerikai autókirály, Ford képviselőjével. A dolog így történt: 1936 nyarán Gagrában üdültem és váratlanul megjelent nálam ez a képviselő. Az amerikai vette a fáradságot és Gorkijből, ahova először utazott, átjött Gagrába, tolmáccsal együtt. Ez a misztér sok kérdést intézett hozzám. Megkérdezte, hogyan értem el a rekordokat, igazán megtörténtek-e ezek, vagy csak mese az egész. Azután az amerikai résztvevő kikérdezett arról, nem árta-e a sztahanovista munka az egészségemnek, nem kell-e túlzott erőmegfeszítéssel dolgoznom (micsoda „barátja” akadt a munkásosztálynak!). Igyekeztem megnyugtani, elmondtam, hogy egészségesem az utóbbi években nemcsak hogy nem romlott, hanem egyenesen megerősödött, hogy lelkes munkától a szovjet munkás egészsége csak javul. Elmeséltem neki azt is, hogyan értem el a rekordokat.

A beszélgetés végén Ford küldötte azt mondta: — Megbízásom van Fordtól, misztér Buszigin, hogy meghívjam a detroiti gyárba dolgozni. A legjobb körülményeket teremjük meg magának, aranyba fogjuk foglalni.

— Mondja meg Fordnak — feleltem —, hogy a szovjet munkás nem kapható aranyért. Nagy hazám érdekében dolgozom, és egész életemben azt fogom szolgálni. Azért, hogy a kapitalisták zsebet megtöltsenek pénzzel, nem dolgozom. És ami a jó feltételeket illeti, ezekkel itthon is rendelkezem. (...)

1938 tavaszán az Ipari Akadémia pártszervezete fölvetett engem a párt tagjainak sorába. A nagy felelősség tudatában vettem át a párttagsági könyvem. Életem a párté volt, amely engem felnevelt.”

(Uo.: 154—158. o.)

P. Angelina. A női traktorista.

„Iván Mihajlovics megmutatta nekem a kolhoztagok egy csoportjának a levelét: „Nyomatékosan kérjük a gép- és traktorállomást —, irták levelükben a kolhoztagok —, küldjék el hozzánk élmunkásnői traktoros brigádjukat. Hadd adjanak lendületet a traktorosnők a mi férfi traktorosainknak, mivel azok nem boldogulnak a munkával, túllépjék a vetésben az összes határ-időket.” (...)

Munka után szabad volt az esténk. Eljött Lelja, Nadja, Nyikolaj, munka után megjelent Vaszili. Anyám készítette a vacsorát. A ház zajos volt: mindenki szakadatlanul mesélt a saját és a kolhoz ügyeit. Apám-

nak az ünnep feléül megengedték, hogy kiigyon egy egész kupica vodkát. És apám fölemelkedett, hosszú pillantást vetett ránk és ezt mondta:

— Gyermekeim. A ti boldogságotokra, a ti lelkes munkátokra iszom. Mindannyian erősödtek, gazda módjára gondolkodtok, látom, hogy nem kényeskedtek, hanem erősen tartjátok a gyeplőt. (...)

Kerületünkben tíz női traktoros brigádot szerveztünk. Társnőim lettek a brigádvezetők. Technikailag mindannyian sokat fejlődtek, és oktatták a lányokat, akikkel dolgozniuk kellett.

Új emberekkel töltődött fel a brigádunk. A traktor kormányra mellé kerültek a hűgaim, és a bátyám felesége.

Brigádunk sajátos iskola lett. A kolhoztagok mondogatták is: „Angelina mintha traktoros főiskolát alapítana Sztaro-Besevóban.”

(Uo.: 171—173. o.)

A falusi politikai munka gyengesége, s a gép- és traktorállomások és szovhozok politikai osztályai megalakulásának szükségessége.

(Párthatározat, 1933.)

„A mezőgazdaság további fellendítéséért folytatott harc és a mezőgazdaság szocialista átalakításának befejezése jelenleg a párt elsődrendű fontosságú feladata. (...)

E feladatok sikeres megoldásáért szemben a falu szovjetellenes elemei kétségbeesett ellenállást tanúsítanak. A gazdaságilag szétzúzott, de befolyását teljesen még el nem veszített kulákok, volt fehértisztek, volt papok, ezek fiait, volt földesúri tisztartók, volt cukorgyárosok egykori ügyintézői, volt csendőrök, s a burzsoá nacionalista, többek közt eszer és petjurista értelmiség köréből származó egyéb szovjetellenes elemek, akik falun telepedtek le, mindenképpen azon vannak, hogy bomlasszák a kolhozokat, azon igyekeznek, hogy meghiúsítsák a párt és a kormány mezőgazdasági intézkedéseit, s ebből a célból a kolhozparaszti egy részének öntudatlanságát a társas gazdaság, a kolhozgazdaság érdekei ellen, a kolhozparasztság érdekei ellen használják ki. (...)

Ugyanakkor azonban a falusi párt- és Komszomol-szervezetek, köztük a szovhozokban meg a gép- és traktorállomásokon működő sejtek, amelyekből gyakran hiányzik a forradalmi érzék és az éberség, számos helyen nemcsak hogy nem kísérik kellő osztályéberséggel ezeknek az ellenséges elemeknek szovjetellenes munkáját, nemcsak hogy nem folytatnak mindennapi bolshevik harcot a kolhozparaszti és a szovhozdolgozók széles pártönkívüli tömegeire gyakorolt szovjet befolyás erősítéséért, hanem maguk is olykor ezeknek a kártevő elemeknek a befolyása alá kerülnek. (...)

A vetés idején ebben a szovhozban kezdetben a párt tömegmunkája jól indult az egyes részlegekben: brigád-faliújságokat készítettek, amelyekkel fokozottan agitáltak a tömegek lendületéért, naponta tartottak a brigádok termelési értekezleteket, amelyeken kiemelték a hibákat a munka pozitív mozzanatait, és itt jutalmazták a legjobb traktorosokat és segédtraktorosokat. Azután az egyes részlegek tapasztalatait átvették a többi részleg és brigádok is, ami jelentősen emelte a párt tömegmunkáját az egész kolhozban. Az összes részlegekben időben, közvetlenül a szántóföldön kitöltik a piros és fekete táblákat, a pihenő váltás számára sajtóbeszámolókat tartanak a napirenden lévő kérdésekről. A politikai osztály vezetője, mikor bejárta a brigádokat, személyesen vezette le a termelési értekezleteket, beszámolt a vetési munkálakat menetéről a szovhozban. A brigádok kulturális tömeggyűléseinek kielégítésére „kulturkombájnt” szerveztek, amelyen van zenekar, színjátszó csoport, szavalók és brigádújságok kivitelezői. A kulturmunkásoknak ez a válogatott csoportja ellátja az összes részlegeket, egyiktől a másikig járva, és nagy segítséget nyújt a munka kibontakoztatásában.”

(Uo.: 161—164. o.)

Az államellenes bűncselekményekről szóló rendelkezés kibővítése a hazaárulásra vonatkozó cikkelyekkel.

(1934.)

„Katonai személyek külföldre szökése vagy repülése esetén, annak nagykorú családtagjait, ha azok valamilyen is segítettek a készülő vagy a véghezvitt árulást, vagy bár tudták róla, de azt nem hozták a hatóság tudomására, 5—10 évig terjedő szabadságvesztéssel és teljes vagyonekzabzással kell büntetni.

Az áruló többi, nagykorú családtagját, akik a bűntény elkövetésekor vele együtt laktak, vagy eltartásukról ő gondoskodott, választási joguktól való megfosztással és Szibéria távoli területeire történő 5 évre szóló kitelepítéssel kell büntetni.

Ha a katonai személy nem tesz feljelentést a készülő vagy a véghezvitt árulásról, ez a tette 10 évi szabadságvesztést vonhat maga után.”

(Uo.: 185—186. o.)

A választói joguktól megfosztottak körének meghatározása:

(A választói joguktól megfosztják azokat a személyeket) „akik hasznoszerzés céljából bér munkát alkalmaztak vagy alkalmaznak; akik nem a munkájukból származó jövedelemből éltek vagy élnek, vagy akik kereskedéssel foglalkoztak vagy foglalkoznak; (Nem rendelkeznek választójoggal) „azok a földművesek, állattenyésztők, háziiparosok és iparosok, akik idény vagy állandó bér munkát alkalmaznak olyan mértékben, amely gazdaságukat a munkagazdaság keretein túl szélesíti; szovjetellenes és kolhozellenes tevékenységükért falukból kitelepített kulákok; kereskedők, spekulánsok, üzerek, alkuszok, kereskedelmi közvetítők, viszonteladók, uszorások; azok a személyek, akik a körzeti adóügyi bizottság szerint a bérbeadót kiuzsorázó feltételek mellett bérelnek földet; azok a személyek, akik kereskedelmi és ipari kizsákmányolók szándékával vesznek bérbe kerteket, szőlőket stb.; azok a személyek, akik rendszeresen adnak bérbe egyes gazdasági épületeket vagy lakást, abban az esetben, ha gazdaságuk ezen épületek bérbeadásából származó jövedelem mértéke következtében az egyéni mezőgazdasági adóval megterhelt gazdaságok kategóriájába kerül; ipari típusú üzemek tulajdonosai és bérlői, akik a lakosságot bedolgoztatás útján zsákmányolják ki, vagy úgy, hogy bérbe vagy al-bérletbe adják az üzemet; a fehér hadsereg volt tisztjei és hivatalnokai, és ellenforradalmi bandák vezetői; a különböző vallások volt és jelenlegi papjai; a hatósági úton kitelepített személyek kitelepítésük időtartamára, és azok a személyek, akiket bírósági ítélel fosztott meg választójoguktól.”

(Uo.: 193—194. o.)

Miből élünk?

Miközben az egyetem nap-pali tagozatos hallgatóinak létszáma 2185-ről 2348-ra emelkedett, a szociális támogatásra jogosultak létszáma mintegy 150 fővel csökkent és átlagos juttatásuk körülbelül szinten maradt, de inkább csökkent.

Osszevetve ezt az infláció évi ütemével, bárki könnyen megállapíthatja, hogy nem sikerült a szociális támogatások realértékének megőrzése.

(Természetesen már az a minisztériumi álláspont is nehezen fogadható el, melynek következtében a szociális támogatásra jogosultak köre szűkül, hiszen az egy főre jutó jövedelmek — különösen az alacsonyok, amelyekre tavaly még adtunk szoc. támogatást — nem nőttek az országos átlagnál gyorsabban; jó esetben épp csak a család élet-színvonalának szintentartására volt elég.)

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88
1. Szociális támogatásban részesülők száma /fő/	1066	1133	986	912
2. Szociális támogatásban részesülők átlagos 1 főre jutó havi jövedelme /ft/	2329	2374	2457	2621
3. Szociális támogatásban részesülők átlagos juttatása /ft/hó/	1012	1055	1030	981
4. Havonta kifizetett összeg szociális támogatás /ft/	1079369	1196160	1015868	894796
5. Általános, kiemelt, és népköztársasági ösztöndíjakban részesülők száma /fő/	817	831	908	1011
6. Átlagos ösztöndíj /azeké, akik kapnak/ /ft/fő/	629	619	701	801
7. Húspénz /ft/fő/	250	290	290	400

Nem sokat javul a kép az általános, kiemelt és népköztársasági ösztöndíjak bekapcsolásával sem. Tagadhatatlan, hogy ezek az összegek dinamikusan nőttek, az egyetem mintegy 60 százalékkal többet kap az idén a célra, mint három évvel ezelőtt (bár e növekedésnek majdnem a fele a jobb átlagok miatt van).

Az egy főre jutó összeg abszolút növekedése csak kis mértékben kompenzálja a szociális támogatások csökkentését.

Ha a húspénzt is figyelembe vesszük, akkor átlagosan egy olyan hallgató, aki általános ösztöndíjat is és szociális támogatást is kapott, 1984/85-ben havi 1891 forintot kapott, míg idén 2182 forintot kap, a három évi növekedés összesen mintegy 15,4 százalék.

E számok azt is jelzik, hogy elengedhetetlen az 1988. évi áremelések külön kompenzálása, hiszen a támogatások és juttatások eddigi emelése nem volt elég azok realértékének megőrzésére.

Nézzük meg most, hogyan gazdálkodunk a rendelkezésre álló keretekkel!

Az egyetemen szociális támogatásra e félévben havi 894 796 forint áll rendelkezésre. Ebből a keretből kellett elkülöníteni a rendkívüli segélyekre szolgáló összeget (32 200 forint), tartalékokat képezni az elosztás menete során felmerülő, előre nem látható esetekre, valamint fedezetet biztosítani az évközi bevételek biztosítására, az egy főre eső jövedelem jelentős csökkenése esetén a támogatások növelésére (20 150 forint), továbbá alberti segélyekre (84 550 forint).

Ez utóbbi új elem az elosztási rendszerben. A tavalyi

diákjóléti fórum (december 4.) és a hallgatói gyűlés (május 4.) elvi állásfoglalása alapján, (hogy tudniillik legyen alberti segély, azok kapják, akik önhibájukon kívül nem nyernek kollégiumi elhelyezést), konkrét mértékét az egyetemi diákszociális bizottság határozta meg. Minimális összege 250 forint, a maximális pedig — a 2900 forint egy főre jutó családi jövedelem alatt — 900 forint. Összesen 123 fő számára ítéltük meg e szempontok alapján alberti segélyt. (Azóta már csökkent e létszám, és a felszabaduló összegeket a szociális támogatások növelésére fordítottuk.) Az alberti segély-méltét egyrészt katasztrófa-ellenes kollégiumi helyzetünk indokolja, másrészt az, hogy a papíron lévő jövedelemadatok kevés kivételtől eltekintve lefelé torzítottak, míg az alberti díjak 1500-2000 forintos alsó határa bizonyítottan tekinthető. Az alberti segély rendszerét és a jogosultság kritériumait azonban célszerű lenne — egy újabb hallgatói gyűlésen — megvitatni!

Általános és kiemelt ösztöndíjra e félévben (havi) 679 880 forint áll rendelkezésre. Ebből különítettünk el 72 000 forintot kiemelt ösztöndíjakra, amelyeket a kari diákszociális bizottságok ítélték meg; összesen 45 fő számára. A maradékból 6800 forint volt a tartalékkeret, a többit a csoportok oszthatták el. A tavaly bevezetett ösztöndíj-elosztási rendszer ismét, kedvező tapasztalatokat hozott. Az azonban még mindig nem sikerült elérni, hogy a csoportok a tanulmányi átlagon kívül más is figyelembe vegyenek.

Gáspár Tamás
EDJB

VITA a politikai rendszer reformjáról

Nyilvánosság — garanciák nélkül?

Tudományos és újságírói körökben egyaránt sok bírálat éri az 1986-os sajtótörvényt. Alábbi cikkünk szerzője, Halmai Gábor, a gazdasági jogi tanszék munkatársa is a törvény kritikáját adja, és kifejti elképzeléseit egy a jelenleginél korszerűbb szabályozásra.

★

Az állam hatalmát korlátozó állampolgári jogok között fogalmazódott meg Európa szinte valamennyi régiójában a XIX. század közepe táján a gondolatközlés szabadsága és ennek talán legfontosabb eleme a sajtószabadság. Még ugyan ebben a században kialakult a sajtójog egész rendszere, azok a jogok és kötelezettségek, amelyek a sajtószabadságot hivatottak garantálni. Mivel az alkotmány jellegénél fogva elsősorban a politikai garanciákkal foglalkozik, a sajtószabadság érvényesítése érdekében az állam cselekvésének kereteit és feltételeit az alkotmányon túl, további részletes jogi szabályozással befolyásolni kell.

Magyarországon az 1986-os sajtótörvény megszületésével a sajtószabadság tekintetében látszólag teljesült az az alkotmányi előírás, hogy az állampolgárok alapjogaira vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Azért csak látszólag, mert az összes sajtójogi norma túlnyomó többsége a törvényi szint alatti jogszabályokban látott napvilágot. Ez a tény önmagában nem is okozna problémát, ha ezek az úgynevezett végrehajtási szabályok valóban másodlagos jelentőségűek lennének.

Valójában azonban olyan szabályok is törvényi szint alá esztek, mint a lapalapítást engedélyező hatóságok meghatározása, vagy az engedély megtagadása feltételeinek előírása, ami nem is kizárólag minisztertanácsi, hanem részben államtitkári jogszabályban kapott helyet.

A szabályozás szintjeinél is fontosabb kérdés azonban annak tartalma, vagyis, hogy mely kérdéseket és milyen alapelvek szerint vont a jogalkotó a törvény szabályozási körébe.

A törvény paragrafusait megelőző, kétmondatos preambulum már sokat elárul arról, mit is várhatunk a további szabályoktól. Az első mondat ugyanis leszögezi, hogy az alkotmány biztosítja (önmagában a kifejezés is meglehetősen paternalista ízű) a sajtószabadságot. Az ennek tartalmát kifejezően hivatott következő mondat értelmében ez nem jelent mást, mint hogy „mindenkinek joga van a sajtó útján közölni nézeteit, alkotásait, amennyiben azok nem sértik a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjét”. (Ez utóbbi nehezen definiálható fogalom helyett helyesebb lett volna egyszerűen az alkotmányra utalni.) Márpedig

a sajtószabadságnak ez a felfogása e komplex szabadságjognak csak egyik eleme utal — ti. a vélemény nyilvánítás jogára — és figyelmen kívül hagyja annak olyan lényeges összetevőit, mint pl. a lapalapítás, a nyomdai előállítás, a terjesztés szabadsága. Aligha szorul különösebb bizonyításra, hogy a sajtószabadság ezen elemeinek korlátozása esetén — melyre vonatkozóan viszont számos szabály található a törvényben — a véleménynyilvánítás szabadsága is írott malaszt.

Természetesen elengedhetetlen a sajtószabadság elemeinek az intézményesült párt és állami hatalom szerveihez fűződő viszonyában történő szabályozása. Ugyanakkor a törvény említést sem tesz a párt központi és területi szerveinek szerepéről a sajtóirányításban, viszonyáról az állami sajtóirányításhoz, de éppilyen szemérmes övezi a sajtóirányítás központi állami szerveinek (köztük a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának) szerepét, jogait, viszonyait a szerkesztőségekhez. A sajtóirányítás törvényi szabályozásának ez a hiánya gyakorlatilag korlátlan lehetőségeket teremt az információs irányítás — hírzárásban, irányított sajtócampányokban stb. megnyilvánuló — formái számára.

A sajtó feladatai és a felvilágosítási kötelezettség

A törvény szerint a sajtó feladata „a hiteles, pontos és gyors tájékoztatásról való gondoskodás”. Eltekintve most a „gondoskodás” szintén paternalista csengésétől, valamint attól, hogy a sajtó ezt a feladatot a hírközlés meghatározatlan, más eszközeivel összhangban” köteles ellátni, ez a feladat-megjelölés rendkívüli módon leszűkíti a sajtó szerepét.

Nem tesz említést olyan kézenfekvő egyéb funkciókról, mint pl. a nyilvános véleményezés, vitát előmozdító és ezáltal érdekeket közvetítő, a politikai irányítás céljait ismertető, a közhatalom gyakorlatát ellenőrző funkció.

A tájékoztatási funkció részeként fogalmazza meg a törvény azt a meglehetősen tartalmatlan követelményt, hogy „mozgósítson a társadalmi cselekvésre”.

Rendelkezéseket tartalmaz a törvény a sajtóban közzétett tájékoztatás korlátairól is, amikor leszögezi, hogy az „nem sértheti a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjét, nemzetközi érdekeit, valamint az állampolgárok és a jogi személyek jogait, törvényes érdekeit és a közérdeket”. Ezek közül a fogalmak közül már a kifogásolt alkotmányos rend, a nemzetközi érdek és a közérdek tartalma egyértelműen nem meghatározható, így ez alkalmat ad az állampolgár tájékoztatáshoz való jogának megsértésére.

A tájékoztatáshoz való jog kötelezettjeit — az állami szerveket, a gazdálkodó szervezeteket, a társadalmi szervezeteket és az egyesületeket — felvilágosítási kötelezettség terheli, aminek teljesítését a bíróság is elrendelheti. Ez a szabály akkor válna teljesessé, ha az egyes állami, társadalmi és gazdasági szervezeti formákra vonatkozó jogszabályokban szabályozásra kerülne az egyes szervek (az Országgyűlés, az Elnöki Tanács, a Minisztertanács, a minisztériumok stb.) konkrét tájékoztatási kötelezettsége. A sajtótörvény értelmében azonban a kötelezetteknek meg kell tagadniuk a felvilágosítást egyrészt azokban a már említett esetekben, mikor a tájékoztatás a törvényben felsorolt tilalmakba ütközik, másrészt, ha az állami, szolgálati, üzemi (üzleti) vagy magántitkot sért.

Ezek a korlátok egyfelől túlságosan tágak, lényegesen túlterjednek pl. azokon a korlátozásokon, amelyeket az ENSZ keretében elfogadott, és Magyarország által az 1976. évi 8. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya is tartalmaz.

Másfelől az állami, szolgálati és az üzleti titok tekintetében a szabályozás nélkülözi a garanciákat, hiszen az erre vonatkozó külön jogszabályok (az állami és szolgálati titokról szóló 1987. évi 5. törvényerejű rendelet, illetve az üzemi titok tekintetében a Munka Törvénykönyve) értelmében azt, hogy mi minősül állami, szolgálati, üzemi titoknak, az a szervezet, illetve vezető jogosult megállapítani, aki a felvilágosítás adására kötelezett.

Hasonló probléma merül fel azzal a törvényi szabállyal kapcsolatban is, amely feljogosítja a sajtót, hogy — akár az érdekeltek hozzájárulása nélkül is — tájékoztatást adjon egyes szervek nyilvános üléseiről. Abban a kérdésben ugyan, hogy mikor tartanak zárt ülést, rendszerint szintén az adott szerv belső szabályzata dönt.

A sajtó szervezete és az újságíró

A törvény időszaki lap alapítására az állami szerveket, a gazdálkodó szervezeteket, a társadalmi szervezeteket és az egyesületeket jogosítja fel.

E szabályozás súlyos fogyatékosága, hogy mind a magánszemélyek, mind a magánszemélyek jogi személyiséget nem élvező egyesületei ki vannak zárva a sajtószabadság ezen fontos részjogosítványának gyakorlásából.

A lap alapítójának jogai között a törvény külön szól a szerkesztőség vezetője személyéről való döntésről. Ugyanakkor a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala elnökének sajtótörvényt végrehajtó egyik jogszabálya, a szerkesztőség vezetőjének jogállásáról szóló rendelkezés szerint az időszaki lap szerkesztőségének vezetőjét és helyettesét a lap alapítójának döntése alapján a Tájékoztatási Hivatal elnöke nevezi ki meghatározott időre. Ez a meglehetősen szokatlan szabályozás homályban hagyja, hogy vajon az államigazgatási szerv vezetőjét mennyiben köti az alapító szerv döntése, a kinevezésre. Ha teljes egészében, akkor mi szükség van egy második, formális döntésre, a kinevezésre. Ha viszont a hivatalnak mégis érvényesülnie valamilyen formában az elhatározása a kinevezendő személyt illetően, akkor hogyan kell érteni a törvénynek azt a szabályát, miszerint a vezetőről az alapító dönt.

Szintén nem érthető, miért szabályozza a rendelkezés a szerkesztőség vezetőjének munkaviszonyát alternatív módon úgy, hogy az akár az alapítóval, akár pedig az általa a lap kiadásával megbízott kiadó joggal felruházott szervezettel megkötendő. Felfogásom szerint

a lap első emberének a lapgazda alkalmazásában kell állnia, neki kell gyakorolnia vele szemben a munkáltatói jogokat is. Nem helyes tehát — és egyébként a sajtótörvényvel kifejezetten ellentétes is —, hogy az államtitkári rendelkezés lehetővé teszi a vezetővel kapcsolatos fegyelmi jogkör átruházását is a kiadóra.

A Magyar Rádióval, a Magyar Televízióval és a Magyar Távírási Irodával kapcsolatos alapító jogokról a törvény szemérmesen hallgat, sőt a szerkesztőség vezetőjének jogállásáról szóló rendelkezés is csak annyit mond velük kapcsolatban, hogy itt a szerkesztőségek vezetőjének jogállását az adott intézmény vezetőjének utasítása határozza meg.

A Magyar Rádió, illetve a Magyar Televízió kapcsán a törvény megelégszik annak közlésével, hogy a rádió- illetve televízióműsört csak a szervek készíthetik.

Az újságírók alkalmazási feltételeire vonatkozó szabályokat a Tájékoztatási Hivatal egyik rendelkezése tartalmazza. E rendkívül sok vitatható normát magában foglaló jogszabályból példa gyanánt érdemes megemlíteni azt, amely a fotóriporter és a grafikus középfokú politikai végzettségét, mint alkalmazási feltételt írja elő.

A sajtóirányítás jogilag egyáltalán megjelenő rendszere rendkívül centralizált. Ez a centralizmus például még a helyi önkormányzati szervek (így a községi, városi tanácsok stb.) számára sem teszi lehetővé, hogy külön engedély nélkül bármilyen tematikájú lapot, évente akárrcsak egyetlen alkalommal is megjelenessenek.

Az engedélyezési rendszer garanciális szempontból legproblematikusabb eleme az a törvényi szabály, amely lehetővé teszi az engedély megtagadását pusztán azon az alapon, hogy a sajtótermék előállításához, illetve nyilvános közléséhez szükséges, „személyi és tárgyi feltételek nincsenek biztosítva”.

Ezt a súlyos bürokratikus visszaélésekre lehetőséget adó, gyakorlatilag korlátlan mérlegelési jogkört jelentő szabályt tovább „konkretizálja” a minisztertanácsi végrehajtási rendelet, mikor felsorolja a személyi és tárgyi feltételek hiányának egyes eseteit: a) a sajtóterméknek nincs kiadója, vagy sokszorosítója; b) a helyi stúdió alapítását az országos monopóliumok egyike (a Magyar Rádió, illetve a Magyar Televízió) és a Magyar Posta szakvéleményében nem javasolta; c) a szükséges hordozóanyag nem áll rendelkezésre; d) időszaki lap, valamint helyi stúdió esetén, ha a szerkesztőség vezetője az alkalmazási feltételekkel nem rendelkezik. A szükséges hordozóanyag rendelkezésre állásának megítélése érdekében az időszaki lap alapításának engedélyezéséről szóló rendelkezés kimondja, hogy az engedélykérelemhez csatolni kell a kérelmező által beszerzett igazolást arról, hogy a lap előállításához szükséges papírmennyiség és minőség rendelkezésre áll.

Felmerülhet,

vajon nem elegendő garancia ezzel az államigazgatási szubjektívizmussal szemben a törvénynek az a szabálya, mely bíróság előtt megtagadhatóvá teszi a kérelmet elutasító, illetve az engedélyt visszavonó határozatokat.

A bírói út által kínált esélyeket jelentősen csökkenti, hogy a papírhíján kérdésesét a bíróság ténykérdésként kénytelen értékelni.

A változtatás főbb elemei

Az eddigiekből úgy gondolom implicit módon már bizonyos fokig kiolvasható volt egy, a sajtószabadságnak minden tekintetben megfelelő jogi szabályozás általam kívánatosnak tartott tartalma.

Az államhoz való viszony szempontjából két kérdésnek van meghatározó relevanciája: a lapalapításnak és az ezt követő sajtótevékenységgel összefüggő állami teendőknek, mely utóbbiaknak az eddigi sajtóigazgatás helyett — lehetővé szerint —, nem is államigazgatási szervek által ellátott kizárólagosan törvényességi jellegű felügyelettel kellene szelődnie.

A lapalapítás tekintetében a szabályozásnak abból kell kiindulnia, hogy

bárki alapíthat lapot, és ennek engedélyezésére nincs szükség. Ez nem jelenti azonban azt, hogy ne kellene előírni egy nyilvántartásba vételi kötelezettséget. Ezt a nyilvántartásba vételt azonban az arra jogosult szerv csak akkor tagadhatja meg, ha a lapalapításnak jogszabályban szabályozott komoly érdemi akadályai vannak. (Például alkotmányellenes cél.)

Ezzel a negatív döntéssel szemben természetesen a lap alapítójának bírói felülvizsgálati lehetőséget kell biztosítani. A törvényben foglalt normatív feltételek esetén azonban az alapítónak alanyi joga van a nyilvántartásba vételre. Egy ilyen kizárólag normatív feltételekre épülő rendszerben helyesebb lenne a nyilvántartásba vétel jogával nem államigazgatási szerveket, hanem mondjuk bíróságot felhatalmazni.

Ugyancsak ez

a nyilvántartásba vételt végző szerv láthatná el a már működő sajtóorgániummal kapcsolatos törvényességi jellegű felügyeletet is. Ez a jelenlegi sajtóigazgatásnál lényegesen szűkebb tevékenység, nem terjedne túl a sajtóorgánium jogszabályos működésének vizsgálatán.

Tekintettel arra, hogy egy bírósági szervezettel jellegénél fogva nem lehet alkalmas a lap tevékenységének folyamatos figyelemmel kísérésére és az esetleges törvényesítések észlelésére, meghatározott szerveket (például ügyészség, népi ellenőrzés, pénzügyi-, gazdasági ellenőrzés, hatósági ellenőrző szervek) és magánszemélyeket fel kell jogosítani arra, hogy a nyilvántartásba vételt ellátó szerveknél indítványt tehessenek a lap jogszabály- illetve társadalomellenes tevékenysége ellen. Az indítványok alapján a bíróság döntene, ami ellen természetesen fellebbezési lehetőséget kell biztosítani.

Az általam felvázolt rendszerben természetesen a sajtóorgániumok vonatkozásában kizárólag az azt alapítónak lehet döntési jogai (például főszerkesztő kinevezése), ami azt jelenti, hogy megszűnnek mind az államigazgatási szervek jelenleg jogilag szabályozott sajtóigazgatási hatáskörrel, mind pedig a jog szféráján kívüli informális döntési kompetenciák.

A rendszer működése nem zárna ki továbbra sem, hogy az alapító a lap kiadásával — polgári jogi szerződés keretében — erre feljogosított szervet bízjon meg, ha ezt a tevékenységet maga nem kívánja ellátni,

ez a körülmény azonban semmilyen tekintetben sem korlátozhatja az alapító döntési lehetőségeit saját lapja vonatkozásában.

HALMAI GÁBOR

És elment az élet vonata

Eltűntek az emlékek

a kérdések

Elszáradt az egyetlen

szál virágom

Nem maradt más,

csak a hosszú út

Hátul a köd,

a füst

A madár, amely

tovább nem repült

Két szivünk közül

egy szerelmet faragtunk

Az életünk a nászút,

Minden este egy

langyos fészekbe bújtunk

Neveztünk, játszottunk,

hol veszekedtünk.

Samir

Egy magyar demokráciafelfogás

Bibó István életművének felfedezése szellemi bázist nyújthat a magyar politikai reformgondolkodás számára — ezt tükrözi az egyre több róla szóló előadás, cikk, vita. Ezek közé sorolható *Bilecz Endre október 12-i előadása* a Társadalomtudományi Klubban. Az előadás főbb vázlatpontjai a következők voltak: (1) *Bibó társadalmi demokráciaképe*; (2) *politikai demokráciafelfogása*; (3) *ezek alkalmazása konkrét helyzet-elméletekben*.

(1) Az európai társadalomfejlődés értelme című összegző tanulmányában (1971) Bibó társadalmi demokráciafelfogásához egy általa egzisztencialistának tartott tételből indul ki: „az ember az egyetlen élőlényfajta, amelyik tudja, hogy meg fog halni”. Ez a tudat félelemmel tölti el, amelyet embertársai feletti uralommal vél leküzdhetőnek. Az állam feladata éppen ennek a félelemnek a csökkentése — maga — a történelmi fejlődés sem más, mint a társadalomban megnyilvánuló erőszakosság csökkentése. „Demokratának lenni annyit tesz, mint nem félni” — a demokrácia nem köthető egyetlen ideológiához sem. Szemben a marxizmus lineáris történelemfelfogásával Bibó úgy véli, hogy a történelmi fejlődés megszakított, és az adott társadalmi szituáción múlik, hogy a vé-

letlenszerűen felmerülő lehetőségek közül a társadalom a fejlődés útját választja-e.

(2) Ugyanebben a tanulmányban található *politikai demokráciaértelmezése* is, amely két pilléren nyugszik: a „szabadság objektív technikáin” (parlamentarizmus, többpártrendszer, a független bíróságok rendszere stb.) és az autonóm módon szerveződő helyi önkormányzatokon. Döntő fontosságú elvnek tartja — továbbfejlesztve a Montesquieu-i gondolatot — a kialakuló államhatalmi góccok törvényes úton és jogi eszközökkel biztosított ellensúlyozását.

(3) A két világháború között kialakuló népi-nemzeti mozgalom 1943-ban Szárszón tartott konferenciáján Bibó István és Erdői Ferenc álláspontja még azonos volt. Az akkori társadalmat két részes társadalomként írták le, amelyben a feudális osztály hegemon szerepet játszik mind a politikai, mind a gazdasági szférában. A többi osztály viszont ki van rekesztve saját sorsának irányításából. Ezek felszabadulása elvezet a polgári társadalom megteremtéséhez. Bibó magáévá teszi a francia forradalom eszméit (gyakorlatilag ugyanakkor erőteljesen kritizálja); e szerint a demokrácia egyszerre jelent szabadságot és egyenlőséget. A két

fogalom nem zárja ki egymást, mint azt egyes liberális gondolkodók feltételezték. Ennek megvalósítása fokozatosítást igényel! Bibónak ebben támadt vitája Erdői Ferencel, aki szerint a szocializmus felépítése már — 1946-ban! — napirendre került.

A magyar demokrácia válsága című tanulmányában (1946) Bibó a kortársak számára meglepő elemzés végén kísérletet tett a válságból kivetítő út felvázolására. A fejlődés kulcsát a limitált és tervezett forradalom fogalmával közelíti meg — ezt mai szóhasználattal talán radikális reformnak nevezhetnénk. Két eleme van: az általa konszolidációs területként megjelölt csoportba a rendőrség (amely az akkori Magyarországon a legnagyobb fegyveres erő volt, létszáma több mint kétszerese a honvédségnek), a gazdaságpolitika, a tulajdonformák, a szövetkezetek tartoznak. Ezeket államigazgatási szakáganként, a politikai küzdelemtől mentesen kellene megszüntetni, érvényesítve a szakszerűség elvét és beépítve őket a demokratikus intézményrendszerbe. A másik, forradalmiként megjelölt terület a közigazgatás. Itt az önmagát túlélt, alapvetően nagybirtokosi érdekeket szolgáló vármegyerendszer felszámolása és a helyi, életké-

pes önkormányzatok kereteinek megteremtése jelent igazán kiindulópontot a magyar demokrácia fejlődéséhez. „Minden országos demokrácia merő fikció, ha nincs meg az egyes emberek számára hozzáférhető, kisebb közösségekben a szabad közélet iskolája.”

A semmiféle valóságos gazdasági vagy politikai érdekközösségnek meg nem felelő megteremtés helyébe — Bibó elképzelése szerint — egy a város és környéke között kialakuló szerves és életképes kapcsolat lép. Ezzel Magyarország területét, mintegy 80-90 közigazgatási egységre bontaná. Talán érdemes megjegyezni, hogy bár Erdői koncepció társaszerzője, az Országgyűlésben mégis egy ezzel ellentétes elképzelést szavazott meg. A változt közigazgatás-átalakítási koncepció ma sem vesztett aktualitásából, hiszen a megyei párt-és állami vezetés nem egy alkalommal vált a reformfolyamat gátlójává, érdekeik mögött csak egy szűk vezető-funkcionárius réteg érdekei állnak.

1947 végére világossá vált, hogy a magyar társadalom előtt a Bibó által felvázolt demokratikus út lehetősége megszűnt. A Németh László-i vízió igazolódott: félelemmel terhes korszak, a sztálinizmus állama következett...

B. Z.—G. Zs.

A „három” Bethlen István

Romsics Ignác, a Magyar Országkutatási Csoport igazgatóhelyettese volt a vendég november 11-én a Társadalomtudományi Klubban. Az ismert történész gróf Bethlen Istvánról, századunk egyik legjelentősebb magyar politikusról tartott előadást.

Bethlen nem tartozott azok közé, akik jobboldali politikusként indulva pályafutásuk későbbi szakaszában fokozatosan változtatva nézeteiket, felfogásukat „balra” orientálódtak — Károlyi Mihály, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Székely Gyula —, de a másik, szintén sok névvel fémjelhezhető tábora sem — a lengyel Pilsudski vagy az olasz Mussolini balról jobbra tartott. Élete végéig ragaszkodott szellemi-eszmei krédójához a liberális konzervatívizmushoz. Szemben állt a demokratikus mozgalmakkal, ugyanakkor élesen elhatárolta magát a szélsőjobboldaltól is.

Az előadó „három” Bethlen Istvánról beszélt, hiszen pályafutásának szakaszai élesen elkülöníthetők. Az erdélyi nagybirtokost képviselőként a század első két évtizedében mindenekelőtt szűkebb pátriájának sorsa izgatta. Saját érdekeit is szem előtt tartva, figyelemmel kísérte az erdélyi románkérdést, és a Jászi Oszkár, Mocsáry Lajos-féle polgári radikális irányzattal szemben azért harcolt, hogy Magyarországon ne adjunk jogokat a nemzetiségnek, mert ez előbb-utóbb az elszakadást, a szélsőségek felerősödéséhez vezethet. A székelyföld és a Tiszántúl közötti vegyes lakosságú sáv fellazítását, felszámolását tervezte, de törekvéseiből tizenhétig gyakorlatilag semmi sem valósult meg. Lehet játszani a gondolatokkal, hogy „mi lett volna, ha...”, de a realitás mindenképpen az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása volt. Legfeljebb ennek elodázásáról lehetett szó, de a történelmi szükségesség — a nemzetiségek harca önálló állam megalakulásáért — és egy történelmi véletlen — az első világháború, s itt a monarchia vereségének módja — egyértelműen Trianonhoz vezetett. (Egyébként Bethlen életének 1921-ig tartó szakaszáról a közelmúltban jelent meg Romsics Ignác könyve, a folytatás jövőre várható.)

A tízéves miniszterelnökség (1921–31) első szakaszának fő feladata a belpolitikai stabilizáció megteremtése volt. Többben a fasizta címkét próbálják ráerőltetni erre a korszakra, de elég a baloldali lapok kormányellenes cikkeire, a szociáldemokraták viszonylagos mozgássza-

badságára, vagy az Egységes Párton belüli különböző felfogású csoportok konszenzusára gondolni, hogy lássuk, szó sincs diktatórikus rendszerről.

A gazdasági konszolidáció a húszas évek közepén sikerrel járt, bár sokszor erején felül vállalt az ország, szerencsére jó néhány maradandó beruházással, mint a vasútfejlesztés, az úthálózat korszerűsítése. Külpolitikai téren a miniszterelnök létkérdésnek tartotta már korábban is, hogy a cári Oroszország, majd a Szovjetunió és Németország között egy erős állam álljon. E törekvések természetes velejárója volt a revízió igénye, a határok megváltoztatása. Az utódállamokkal egyezkedni, tárgyalni lehetett — de csak a trianoni határokig.

A húszas évek gazdasági válsága egybeesett Bethlen István magánéletének válságával, ezért a gróf — ideiglenesen — visszavonult a politikai élettől.

A harmincas évek közepétől ellenzéki pozícióból politizált. Nem értett egyet az egyoldalú német kapcsolattal, a Szovjetunió elleni hadba lépést végzetes hibának tartotta. Szembefordult Gömbössel, konzervatív alapról bírálta a szélsőjobboldali politikát. Negyvenegyben már azt is elismerte, hogy szükség van a demokráciára, gyökeres reformokra. Ugyanakkor nem tudott átépíteni osztálykorlátain, mindenképpen, ellene volt annak, hogy a tömeg hatalmat kapjon, uralkodjon.

A háború utolsó éveiben illegálisba vonult, élete utolsó éveit a Szovjetunióban töltötte, ott halt meg 1947-ben, máig sem tisztázott körülmények között.

A Romsics Ignác által felvázolt pályakép a húszas évek magyar társadalmi középosztálya számára a lehetséges optimistább jelentéket: zárást a baloldali és a szélsőjobb felé, az ország erejéhez mérten maximális konszolidációt és stabilizációt, nyitott külpolitikát.

A jól összefogott, gondosan szerkesztett előadás és az azt követő vita (kérdés-felelet a „mi lett volna, ha...” témakörben elképzelt történelmi változatokról, jól felkészült hozzászólókkal) elérte a célját: felhívta a figyelmet gróf Bethlen Istvánra. Valószínűleg az újabb Romsics-könyv is hetek alatt hiánycikk lesz, az elsőhöz hasonlóan, hiszen közgondolkodásunkban egyre nagyobb helyet követel magának történelmi közelmúltunk nagyjainak megismerése.

M. K.

Apám, Németh László

A Támpont Stúdió és a Társadalomtudományi Klub közös estje

Németh László legidősebb lánya, Németh Magda először állt nyilvánosság elé, s rövid másfél órában összegezni próbálta édesapja több gondolatait életének kronológiai áttekintésével együtt. Az idő rövidségére való tekintettel több kérdés nyitva maradt, sok fel sem merült.

A teljesség igénye nélkül, csak arról szeretnék írni, amit az atmoszféra sugallt, tehát nem a tényekről (azaz az iskolai reformelképzeléseiről, a Magyar Rádió szerepéről vagy a kisebbségekhez való viszonyáról), hiszen ezek az érdeklődők számára most már nyitottak, feltáráshatók.

Németh László a politika hosszú ideig mellőzte, ahogy Csóóri írja: „ami vitatható, annak létezéséig tilos”. Nemzedékek nőttek fel, magukat értelmiséginek vallva — ismervé a világirodalom számos nagyságát —, s nem olvasták a Minőség forradalmát, a Kisebbségekben, sem a Készlődést. Két évtizedes késés után, az utolsó másfél évtizedben jelentek meg a rózsaszín-fekete életműsorozat kötetei, sok mindent jótévé, bár egyes vitatható vagy vitathatónak vélt mű, esszégyűjtemény még mindig „megmentés címén” magánkézben van, s így nem került napvilágra.

Csóóri szerint: „Németh Lászlóban a sérelem is mindig hivatástudattá változott át.” Egy teljes egyensúly, lélektani harmónia az, ami gondolataiból árad. Talán patoszosan hangzik, de Németh László esetében teljes egészében a támasztott, hogy népét egy erkölcsi magaslatra kívánja emelni. Mint vátszt, mint népét ostromozót, Ady tartja a magyarság legnagyobb írójának; „Minekünk Ady volt a gondolat és az érzelme iskolája”. Ő mégsem a harcos értelmiségi útját választja, hanem az alkotni vágyó, építkező szellem irányát. Ahogy írja: „Ami terem, az mind csendes. Az árvíz meg az égi háború zajos.” Forradalmat, a minőség forradalmát véghezvinni már nem lehet látványosan, utcára kivonulva, ennek beaknyult, Befelé, a lélek és a szellem világán belül kis kirobbantani. Főképp kis népek esetén igaz ez, melyeknek — erő és hatalom hiányában — egyetlen fegyverük ez a kiszolgáltatottság ellen; „A kisebbség jogositványa, ha elit tud lenni”.

Már a '30-as években érint olyan problémákat, melyeket

csak később hoz magával a kiszélesedő tömegkommunikáció elsőpró fejlődése. Nemzet és emberiségfeltöltő hangjának ad teret a Tanú című egy személyes lapjában, ahol már ekkor ír a rádió tömegekre gyakorolt hatásáról, s ezen keresztül a felelősségutadáról. Kortársaihoz képest milyen komor, és mennyire fokozottan jelentkezik nála a háborútól való rettegés, nemzetféltés; nem érzi az öntudat és erkölcs gyökereit, melyek az alapot biztosítanak egy esetleges megrázkódtatásnál. Ahogy írja: „Meg kell duzzasztanunk a kollektív ösztönök, a lelkesedés, a szeretet, az önfeláldozás kiapadt vizeit”. Tehát adni akart; hitet, értelmet, s ehhez lehetőséget. Nemcsak az elvek szintjén maradt, az elvek útmutatónak elvont szféráján kívül iskolareform-elképzeléseivel, pedagógiai képzettségével cselekvési stratégiát dolgozott ki, ezzel konkretizálva elképzeléseit. Pedagógiai munkássága talán nem annyira közismert számunkra, mint írói tevékenysége, pedig elsősorban tanárnak, a szó nem értelmében vett népevelőnek tartotta magát.

Mennyiben létjogosult ma? Erdemes átgondolni azokat a problémákat, melyeket a hatvanas években, az akkori fiataloknak vet fel: „A körülöttem élő fiatalság ma nem boldog, nemcsak az a néhány ezer, aki az egyetemeken kapuján kívül rekedt, de tán azok sem, akik többre vitték.” Sokszor felmerült a kérdés, Németh László hogyan rendezné be életét, ha most lenne fiatal. Az egyes ember mint gazdálkodjon idejével, mibe fektesse energiáit, ezt megfítni, ebben tanácsot adni természetesen nehéz és hálátlan feladat lett volna. Szerinte az a legfontosabb, hogy az embernek az életéről általában legyen elképzelése, keresse a célt, legyen nyitott. Az úgynevezett „élet értelmét” a tanulásban látja, s természetesen nem azt, aminek a végén a vizsga áll, hanem azt, ami végül is egész életét, alakulását meghatározza, végigkíséri.

A nyitottság, a mindig új keresése felszínre marad, ha nem hatol mélyébe. Németh László szavaival: „Az élet ugyanis nemcsak utazás, de szobrászmunka is.” Önmagunk „megalkotása” fontos, de a becsúgy párosulhat türelmetlenséggel, esetleg önimáddal,

ami kielégületlenséghez, boldogtalansághoz vezet. Az úgy nevezett „jófajta” becsúgy az, amikor a dolgot tartjuk fontosnak, és nem önmagunkat, amikor szolgálni akarunk, s nem dicsőülni, s ez a „másokért való tett” adja meg az igazi boldogság gyümölcsét. Talán érezzük mi is, hogy mennyire nem elég a tudás, ha nem töltődik fel. (Gondoljunk csak Pál apostol híres levelére, a Szeretet Himnuszára.) Németh László úgy fogalmaz: az ember legnagyobb betegsége a lélektelen, kiegyensúlyozatlanságunk, belső harmóniánk a másokkal való viszonyunk, s figyelembevetélük függvénye.

A modern kor, a „tömegember” mennyire eltávolodott már az emberibb, érzékenyebb világtól, melyben még ural-

kodott a mások iránti irgalom, a maga, illetve a világ iránti felelősség. Az atmoszféra, a szeretetteljes környezet tűnt el életünkben, s egyetlen tér, ahol ez pótolható, a család, illetve az egymás felé fordult közösségek szintje.

A Németh László-i család életképei villantak elénk Németh Magda szavaival, ezek az epizódok tették színessé, még érezhetőbbé a gondolat lényegét, Németh László első sorban tanított; az életet tanította otthon, az iskolában, orvosként, pedagógusként, gondolkodóként.

Egy Ady-idézet jut eszembe:

„Táplálját tovább bennem az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember
előtt.”

Regős Rita

Nem ajándék, hanem jog!

Az új oktatási törvény szerint az egyetemistának állampolgári joga, hogy ha akar, egyszerre több felsőoktatási intézményben tanuljon. Az ilyen tanulmányoknak két formája lehetséges: a párhuzamos képzésben való részvétel és az áthallgatás. Az előbbi azt jelenti, hogy a hallgató az eredeti tanulmányai mellé választott szak, képzési ág stb. rendes hallgatójaként újabb indexet vált, beszámolóinak, vizsgáinak teljesítését abban igazoltatja, azaz az új szak minden kötelezettségét magára vállalja. Szakdolgozatot is kettőt ír, államvizsgákat ennek megfelelően tesz, s természetesen diplomáját is ennek értelmében kap. Szabadon választhat, másodikként intézményben nappali, esti, vagy levelező szakon kíván-e tanulni.

Másirányú tanulmányait „anyaegyetemén” semmilyen módon nem korlátozhatja, nem akadályozhatja. Semmilyen dékani hivatala, tanulmányi bizottsága, tanszéke nincs döntési helyzetben, nem írthatat semmilyen kérvényt, nem véleményezheti a hallgató szándékát, nem emelhet semmilyen kifogást; magyaráz semmi köze hozzá. Olyannyira, hogy a hallgató be sem köteles jelenteni „anyaegyetemén”, hogy ilyen szándékai vannak, vagy hogy

pótlólagos tanulmányokba kezdett valamilyen más intézményben. Ha azonban erre hivatkozva egyéni vizsgarendet, vagy órarendet kérvényez eredeti egyetemén, azt minden további nélkül elutasíthatják. Bár az egyetemi tvsz előírja a párhuzamos tanulmányok nyilvántartás végett bejelentését, de elmulasztását nem szankcionálja. A dolog tehát erről az oldalról is magánügy:

aki bírja, csinálja.

A jelenlegi szabályozás mindössze annyi kikötést tesz, hogy első és utolsó éves hallgató csak akkor kezdhet pótlólagos tanulmányokba, ha előtte felvételi vizsgát tesz az illető intézményben — de ezt a fölösleges korlátot is hamarosan eltörlék, az a hír járja.

Párhuzamos képzés esetén a fogadó intézmény azonban szabadon tehet kikötéseket. Ha valós indoka van (például nincs nagyobb terme, kevés a számítógép stb.) maximálhatja a „vendégek” számát, előírhat előzetes minimális tanulmányi átlagot (ezt azonban csak akkor teheti meg, a tanulmányok későbbi szakaszában nem), tarthat elbeszélgetést a beiratkozás előtt, stb. Az „indexes” hallgató azonban a szokásos jogok és kötelezettségek illetik meg.

Az áthallgatás néhány szabaddal választott tantárgyra vonatkozik. Lehet „csak úgy” áthallgatni: minden kötelezettség nélkül, akár különböző szakok néhány tárgyát választva is. Vagy, aki akarja, be is írthatja az indexébe, ha valamiből máshol vizsgázik, beszámol, teljesít. Itt már van némi komplikáció: ha olyan tárgyról van szó, amit itt is tanulni kell, akkor itteni tanszékvezetői engedély birtokában az átlagba az ottani vizsgajegy számít bele, ennek hiányában és más tárgyak esetén az ottani jegynek semmi különös jelentősége nincs.

Nos, ezek után lássuk,

hová járnak a közzgázosok, és ide honnan, miért jönnek mások.

A fentiek értelmében az oktatásszervezési csoportnak mindenkiről tudnia kell, aki a közzgázra jár párhuzamos képzésre, vagy aki ide áthallgat. Az adatok szerint párhuzamos képzésre az első évfolyam nappali tagozatra két ELTE-s, egy BME-s hallgató jár, levelező ipar szakot egy BME-s és egy debreceni KLTE-s diák kezdett szeptemberben, míg a kereskedelmi kar levelező szakán egy BME-s nappali tagozatos hallgató tanul. A közzgázra áthallgató diák egy van.

A dékani hivatalok értesüléseinek összesítéséből úgy tűnik, hét közzgázos hallgató jár párhuzamos képzésre az ELTE-re, és négy áthallgatóról tudnak: egy elsős, két keres és egy ipar karos diák. Ettől függetlenül akár mennyien lehetnek, hiszen ezt itt nem kell bejelenteniük. Nyomozásaim eredményeként legalább az áthallgatók számát ennek sokszorosára becsülném.

Sas Magdolna itt ötödéves külgazdasági és szociológia szakos hallgató az ELTE szociológia szakán akart párhuzamos hallgató lenni. Először azt közölte vele a bölcsész-kari dékánban, hogy maximum heti tizenkét órát engedélyeznek számára — valami olyan szabályra hivatkozva, amit leírva még senki nem látott. Magdi elhítte és engedett. Ebbe az órákeretbe a szociológia szak nem fért bele, ezért ez nem engedélyezték, Magdi erre a pszichológiára váltott, az kevesebb óra. Úgy tájékoztatták, csak akkor tanulhatja, ha az itteni és az ottani dékani hivatalok tárgyalnak erről, s ha tanulmányi eredménye 4,5 fölé volt. Júniusban éppen ekkor járt a ker. kari dékánban, ahol közölte vele, hogy a döntésben illetékes bizottság üléséig van még két perce arra, hogy a kérvényét

Kérdés M. A-hoz

Szeretném, ha végre válaszolnál, miért rúgtál ki a Nemzetközi Szakbizottságból?; azután, hogy két évig intéztem a szovjet ügyeket és kétszer táborvezető-helyettes voltam a miskolci építőtáborban.

Az az indok nem lehet igaz, hogy már elegendő vagyok, mert akkor miért írtad a KISZ-bizalomban, hogy akif érdekel ez a munka, az jelentkezzen nálad.

A másik „indok”: nem voltunk túl jóban. Vajon miért? Mert tudtam a piszkos ügyeiről, például arról, hogy a FORMA-1 jegyeket forintért vetted és jókora haszonnal nyugatnémet márkáért adtad el a kölnieknek —, amiből saját bevallásod szerint 200 DM hasznod származott; vagy arról, hogy a KISZ KB-tól kapott öt angolai építőtábori helyet nem hirdtetted meg, s te döntötted el, ki mehet (persze te is mentél)? — De hát ezekről tudott a KISZ-bizottság is, s még pár embernek eldicsekedtél vele.

Vagy inkább az volt a baj, hogy nem tartalak alkalmasnak táborvezetésre és a szakbizottság vezetésére? Már az első táborod után sokszor és sok embernek mondtam: egyszerűen nem szabad emberekkel foglalkoznod, mert semmibe veszed őket, lekezelően bánssz velük. (Ezt a mostani szakbizottság is elismerte, de szerintük emiatt csak a táborvezetésre vagy alkalmatlan, a szakbizottságot csodálatosan vezetted. Ok valószínűleg tudják, hiszen már szeptember óta dolgozol velük.) Senki nem hallgatott rám, idén újra te vezetted a táborot. Azt hiszem minden közgazós tudja, hogyan. Nem tudom, még hányszor és kinek kell elmondanom: nem szabad semminek a vezetését rád bízni, mert ettől kezdve az történik, amit te akarsz, másnak pedig csúnd.

Láthatod, ezeknek a kijelentéseimnek semmi következménye nincs rád nézve. Eppen ezért továbbra sem értem (és várom a választ): miért? **D. O.**

Válasz D. O-nak

Elégé furcsának és idegennek tűnik előttem, hogy a két-tónk megromlott viszonyának okait itt, az egyetem legfontosabb lapjának hasábjain tárgyaljuk, de ezek a vádak, amelyek leírta, nem maradhatnak válasz nélkül.

Mindenekelőtt a leghatározottabban visszautasítom azokat a szerinted „piszkos” — ügyleteimet érintő vádakokat a valutázással kapcsolatban, melyekkel tudomásom szerint már az irkutszki táborban is rágalmozdítottál.

A nyilvánosság tájékoztatásának céljából ezért még egyszer leírom, hogy ez az ügylet a kölni egyetemmel történt szóbeli megállapodásunk alapján jött létre, melyről a KISZ-bizottság a kezdetektől fogva tud. A szóban forgó 7 jegyet KISZ-pénzből vettem meg, az ebből befolyt összeg hiánytalan meglétét pedig számlánkon te is ellenőrizheted.

A nyugat-európai plusz 5 tábori helyükkel kapcsolatban csak annyit, mint ahogy ezt már többször is közöltem, ez a KISZ KB-val 1986 elején létrejött külön csereakció volt, mellyel kapcsolatban azzal bíztam meg, hogy az embereket személyenként szedjem össze.

A következő évi cseretáborozás akkor még csak ígért volt, idén március környékén vált biztossá.

Ha ezzel a módszerrel kapcsolatban ellenvetésed volt, akkor miért nem jelezted annak idején, amikor ezt a KISZ-bizottság jóváhagyta?

Annak a kijelentésednek, hogy ne vezessék táborot, szerintem van következménye a KISZ-bizottság azon határozatában, amely nem engedélyezi ezt számomra a jövőben.

Hogy alkalmas vagyok-e a szakbizottság vezetésére vagy sem, ezt, azt hiszem, nem én határozom meg, de itt talán nem is magáról a „vezetés”-ről van szó. Ha az egyetemi KISZ önálló és kiterjedt külföldi kapcsolatokat akar fenntartani, akkor jó, ha van valaki, aki a célból mindennap bejár a KISZ-bizottságra és igyekszik kézben tartani a dolgokat.

Ennek a feladatnak a teljesítésére pedig képesnek érzem magam, és a legjobb tudásom szerint próbálok neki eleget tenni.

Nyilvánvaló, hogy a stílusomban vannak hibáim, és az átlagosnál több, nem túl jó döntésem is volt, ami több emberre — köztük magamra is — nem a legkellembesebbet hagyott vissza. Ezek a hibák engem eléggé bántottak és bántanak ma is.

Azt hiszem, hogy egy kis létszámú szakbizottságban fontos, hogy a vezető és a tagok között jó munkakapcsolat álljon fenn, köztünk pedig — ahogy ezt a cikkedből most már mindenki látja — a legkevésbé sem ez a helyzet.

Eddig magam sem gondoltam, hogy megítélésed velem kapcsolatban ilyen mértékben sötét, ezért nem is bánom igazán, hogy nemzetközi ügyekben az utóbbi időben hozzád nem szóltam. **M. A.**

megírja. Megint elhitte, megírta, engedélyezték, beadta az ELTE-n. Augusztusban értesítették, hogy párhuzamos pszichológiai tanulmányait nem engedélyezik, mert a közgazdász évet halasztana, ott pedig elfoglalná a helyet valaki más elől. Ezt az egész mondatot máig sem érti, de tudomásul vette az elutasítást. Ekkor döntött úgy, hogy jobb híján áthallgatol les, mert ahhoz nem kell se kérvény, se engedély. Közölték vele, hogy téved, kell. **Tóth Tamás**, mint szakintézet-vezető nem értette ugyan, mi szükség van az ő engedélyére, de megadta, **Andorka Rudólf**ra is igényt tartottak, ő is megadta, sőt **Huszár Ernő** is. Így ismét beadták a kérvényt az ELTE-re, merthogy barátjánál ketten voltak. Magdi október közepén kedvező választ kapott, barátinója

kérvényére

máig sem reagáltak.

Közben az oktatás már bőven folyt, úgyhogy az egyik tárgyból már annyit mulasztott, hogy nem volt értelme elkezdni. A másikon, **Pataki Ferenc** Társadalmi Tények szociálpszichológiai magyarázata című szemináriumán csupán három van: Magdi, a már említett barátinója és egy műszakos fiú, szintén engedély nélkül, éppúgy, mint Magdi barátinója. Ok úgy tudják, illegálisan járnak, és persze tévedés. **Pataki Ferenc** csöppet sem érdekl, van-e engedélyük, csupán azon le-

pódott meg, hogy egyikük sem ELTE-s. Lelkiismeretesen tanítja hármukat, igazodik egyéni elképzeléseikhez, tudásszintjükhez. Egyelőre egyikük indexébe sincs beírva a tárgy, most fél évkor akarnak majd „kavarni”, hogy sikerüljön. Ez egy fél éves tárgy, hogy utána mi lesz, még nem biztos. Biztos talán csak annyit, hogy Magdi szeretne még más is tanulni az ELTE-n, más az itteni — mint mondja — elég egyiskolai képzettséghez hozzátegyen. Azt mondja, ez elég általános, **Poszler György** ottani kurzusaira minden évben elég sok közgazdász jár. De olyanokat is tud, akik az első elutasítást mindjárt komolyan vették, s letettek tervükre.

— Az a baj — mondja —, hogy nem tudni, hol, milyen tárgyak vannak, jó lenne ezt valami kiadványban megjelentetni. Most úgy kap az ember kedvet, hogy egyrészt itt már meghallgatta, ami itt érdekelte, másrészt érkezik valami hír egy jó tanárról, vagy tárgyról, s akkor az ember utánamegy. Az ELTE-ek monopolhelyzetben van, ezt ki is használják, presztizskérdést csinálnak abból, hogy a szükségesnél több akadályt támasznak. Egy kicsit le is kezelik a „vendégeket”, de azért egy szemináriumon ott három vannak, nem ötvenen, mint itt, a tanár jobban törődik a diákjaival, és elég sok újat lehet tanulni. A következő beszélgetőtárs fél. Nem szeretné, ha akár a neve, akár a neve, évfolyama

kiderülne. A Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Akadémia levelező tagozatán tanul. A közgázon jelenleg évhalasztó.

— Miért?
— Úgy érzem, hogy nem kötnek le a tantárgyak, egyre álmósbabban jövök ki az órákról, az itt töltött éveim mintha elúsztak volna, én itt csak butultam. Júniusban levizsgáztam, s aztán azt mondtam magamnak: Na ebből egyelőre elég, adok magamnak egy évet, hogy eldöntsem, mi legyen. Eddig itt csak a filozófiórakom éreztem jól magam, meg a nyelveket szerettem. Filozófiát a Széchenyi csoportban is tanulok. Szerintem valahogy fáziskésés és nagy részlet, még nem tudtam eldönteni tizennyolc évesen, hogy mi legyenek. Ha előveszek egy HVG-t az nekem száraz. Az is rossz volt itt, hogy a tanárok maguk mondták a saját tantárgyukról, hogy annak a valóságához, a majdani munkánkhoz semmi köze. Bár az sem lenne jó, ha az lenne majd a munkám, amit most statisztikából tanultam, azok a behelyettesítések, meg képletek. De a legfurcsább mégis ez volt, azt hallani a tanároktól, hogy úgyszincs értelme annak, amit tanítanak.

— Hogyan, miért kerültél a teológiai akadémiára?

— Ismertem egy lányt, aki elyegézte a közgázt, s utána oda iratkozott be hat évre, rendes nappalis hallgatónak. Megmutatta a filozófiajegyzetét, s akkor úgy gondoltam,

az valahogy megfogható. Heti négy órában járok Nyíri Tamás professzor filozófiatörténet-előadásaira, s heti két órában a filozófia módszere című tárgyat tanulom.

— Mi más az ottani képzésben, mi a különbség?

— Végre egy más közösség, szeretem az újdonságot. Nyíri professzor gyakran tesz teológiai kitérőket, ezek is nagyon érdekesek. Sokkal részletesebben tanítják ott a filozófiát, most Platónnál tartunk. 45-50-en vagyunk, szinte mindenki jár előadásra. Az

elején és végén ima

van. Én nem vagyok hívő, olyankor csak fölállok, mint a Himnusz alatt. A hallgatók körülbelül egynegyede pap, ők papi ruhában járnak és nem hagyhatják el engedély nélkül az épületet. Rájuk mindenki fölne, én is. Van nekem rendes hallgatók, köztük lányok is. Ilyen magamfajta ötnél több nemigen lehet.

— Gondolod, hogy valóra váltja ez a két kezűs azt a reményedet, hogy értelmesen töltöd el ezt a gondolkodásra szánt évet?

— Igen, ez nem tömpit el. Jövőre szeretném folytatni, s aztán végül a pszichológiánál kikötni, mert végül az érdekel, ahhoz szeretném az alapokat megteremtani. S ha majd akkor választanom kell, amellet fogok dönteni.

— Szüleid mit szóltak ahhoz, hogy a teológián tanulsz?

— Anvám sikított, apám nem tudja... **M. G.** (Folytatása következik)

DIÁKJAI LELKESEDNEK ÉRTE

R. M. Solow, az 1987-es közgazdasági Nobel-díjas

Közismert, hogy Alfred Nobel 1895. november 27-én végrendekezett arról, hogy a hátramaradó és hasznosítható vagyonából képzett tőke évi kamatából díjazza azokat, akik a fizika, a kémia, a fiziológia, illetve az orvostudomány terén a legfontosabb felfedezést tették, akik az irodalomban a legjobb alkotókat, akik a legtöbbet vagy legjobban működtek közre a népek testvériségéért, a békéért, az állandó hadseregek megszüntetéséért vagy csökkentéséért.

A Nobel-díj megalapítása óta több tudományágban született olyan jelentős eredmény, amely az emberiségnek nagy hasznot hajtó tudomány, de a testamentum szerint nem díjazható. Ezért a Svéd Tudományos Akadémia határozata alapján 1968-ban a svéd központi bank fennállása 350. évfordulója alkalmából megalapították az „Alfred Nobel-emlékdíj”-at a közgazdaságtudomány terén elért eredmények díjazására. Ezt azonban nem a Nobel-alapítványból adják, hanem a svéd állam fizeti. Ennek összege 1987-ben 340 ezer dollár.

A közgazdasági kutatások jutalmazására alapított „Alfred Nobel-emlékdíj”-at, amely erkölcsileg természetesen azonos értékű a Nobel-díjjal, ebben az évben (megalapítása óta huszonötödikként) az amerikai Robert Merton Solow, a Massachusetts Institute of Technology 63 éves professzora kapta az olyan matematikai modell kidolgozásáért, amely alkalmas a gazdasági növekedés hátterét képező tényező elméleti felírására és mennyiségi meghatározására.

Solow 1924. augusztus 23-án született Brooklynban, 1942-től 1945-ig a hadseregben teljesített katonai szolgálatot. Egyetemi tanulmányait a Harvard Egyetemen folytatta. A bachelor fokozatot 1947-ben, a master fokozatot 1949-ben, a doktorit pedig 1951-ben szerezte meg. Az egyetemen a közgazdaságtant az 1973-ban Nobel-díjjal kitüntetett Leontief professzoról tanulta. Számos egyetem tiszteletbeli doktora, így többek között a chicagói (1967), a Brown (1972), a Williams College (1974), a párizsi (1975), a Warwick (1976), a Lehigh (1977) egyetemeknek. 1950-től tanít a Massachusetts Institute of Technology-n, 1950–1954-ig adjunktus, 1954-től 1958-ig docens, 1958-tól pedig professzor. Vendégoktató Cambridge-ben 1963–64-ben, illetve az Oxfordi Egyetemen 1968–69-ben.

Tagja több tudományos társaságnak. Számos különböző testület és szervezet munkájában vesz részt tanácsadóként. A Kennedy- és a Johnson-kormányzatokban az elnök mellett működő gazdasági tanácsadó testületben tevékenykedett, és így hozzájárult a kormányok Keynes tanain alapuló beavatkozó jellegű gazdaságpolitikájának kialakításához.

Számos könyv és tanulmány szerzője. Műveiben a közgazdaságtudomány különböző területeit érinti. Többek között foglalkozik a hosszú távú növekedés elméletével, az egyensúlyi állapot elemzésével, az időhorizonton mért hatékonyság kérdéseivel, a tőkejuttatás növekedésének forrásaival, az újra nem termelhető erőforrások szerepével, a tiszta piac fiasokjának rendezett elemzésével, a munkanélküliség természetével, a munkanélküliség és az infláció kapcsolatával, a tőke- és kamatelmélettel, a fiskális és monetáris politikával stb. A

Dorfmannal és Samuelsonnal közösen írt és 1958-ban megjelent *Linear Programming and Economic Analysis* (Lineáris programozás és közgazdasági elemzés) című könyve jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a közgazdászok fiatal generációi megismerhessék a növekedésmélethez a háború utáni időszakban elért eredményeket.

Solow nevéhez fűződik a gazdasági növekedési elmélet úgynevezett neoklasszikus iskolájának megállapítása. A *Contribution to the Theory of Economic Growth* (Adalékok a növekedési elmélethez) című 1956-ban megjelent cikke volt a Harrod-Domar-típusú növekedési modellnek az első neoklasszikus változata abban az értelemben, hogy Solow modelljében a tőke és a munka helyettesíti egymást, a gazdaság hosszú távú növekedési pályája pedig biztosítja a teljes foglalkoztatást. A *Technical Change and the Aggregate Production Function* (A technikai változás és az aggregált termelési függvény) című, Leontief és Shultz (ma már mindketten szintén Nobel-díjasok) ösztönző javaslatára 1957-ben megjelent cikke az aggregált termelési függvények módszerű becsülésének szinte végtelen sorozatát indította meg. Solow megkísérelte azt, hogy elkülönítse a tőke és a munka mennyiségi növekedésének a gazdasági növekedéshez való hozzájárulását a technikai változás hatásától. Az 50-es évek végén, a 60-as évek elején számos cikkében foglalkozik a növekedés kérdéseivel. 1961-ben Arrow-val (aki 1972-ben az általános egyensúlyelmélet továbbfejlesztéséért kapott Nobel-díjat), Cheneryvel, Minhaszal közösen írt *Capital Labour Substitution and Economic Efficiency* (A tőke-munka helyettesítés és a gazdasági hatékonyság) című

cikkben bírálják a Cobb-Douglas termelési függvényt, kimutatják, hogy a kitevők összege nem egyenlő 1-gyel, kidolgozták az úgynevezett CES-függvényt, illetve ahogy a szerzők neve alapján az irodalomban gyakran használják, a SMAC-függvényt.

Érdekességként megemlítem, hogy Solow ezen műveinek, illetve az azokban kifejtett nézeteknek a jelentőségére egyetemünk oktatója, dr. Máttyás Antal hívta fel a modern polgári közgazdaságtan bírálóival foglalkozó marxista közgazdászok figyelmét egy 1964-ben Szófiában rendezett nemzetközi tanácskozáson.

Solow már e korai műveiben egy olyan következtetésre jutott, amely ellentmondott minden korábbi közgazdasági felfogásnak. Ez az volt, hogy a gazdasági növekedésben a technikai haladás fontosabb szerepet játszik, mint a tőke növekedése.

További írásalban Solow behatóan foglalkozik a megtestesült technikai haladás és a nem megtestesült technikai haladás kérdéskörével. Nagyszámú cikkben folytatta az évről-évről megújuló, azaz olyan növekedési modellek megalkotását, amelyek a tőkét nem csupán mennyiségileg mérik, hanem figyelembe veszik a tőkék korstruktúráját, mégpedig úgy, hogy az új tőkejavak hatékonyabbak, mint a régiek.

Az 1963-ban Hollandiában megjelent *Capital Theory and the Rate of Return* (Tőkeelmélet és hozadék ráta) című könyvében — amelyhez az 1969-es Nobel-díjas Tinbergen írt méltató előszót — kimutatta, hogy a tőkeelméletben a megelőző időkben a szerzők rossz helyre tették a problémahangsúlyt. Szerinte ugyanis a tőkeelmélet fő kérdése nem a tőke mérése, amint erre sokan és gyakran hivatkoznak — többek között **Robinson** asszony is —, hanem az, hogy hogyan határozzuk meg a tőke hozadék ráját. A tőke hozadék rájátá nála nemcsak a tőke nominál-, hanem reálértékéről is függ.

Solow mások műveinek kitűnő és elmés kommentátora. A Cambridge-i iskola úgynevezett nagy vitájában **Samuelson** fő szövetségese volt **Kaldor** és **Robinson** nézeteinek ellenzésében.

A Római Klub 1972-ben nagy port felvert a növekedés határai című tanulmányára Solow számos kritikai cikkben reagált. Ezekben kifejtette, hogy a nyersanyagok hosszabb időszakot figyelembe véve a többi termékhez képest nem nőnek, s a ritkuló, drága anyagokat másokkal lehet pótolni. Kimutatta azt is,

hogy a kitermelőiparok számára a loissair-faire nem megfelelő politikai, és a kimerülő nyersanyagok piaca egyike azon területeknek, ahol a szervezett indikatív tervezésnek konstruktív szerepet kell játszania. Cobb—Douglas-típusú, SMAC-típusú, valamint szeparálható dinamikus termelési függvények segítségével elemzi, hogy a természetes erőforrások szűkülése hogyan hat a gazdasági növekedésre. Ennek keretében megvizsgálja, hogy mekkora szerepet játszanak az újra nem termelhető természetes erőforrások a növekedési tényezőzők között, milyen mértékben helyettesíthetők ezek más gazdasági erőforrásokkal, továbbá, hogy milyen jellegű a technikai fejlődés és ez hogyan hat a természetes erőforrások hasznosítására.

Solow nem ért egyet **Reagan** elnök gazdaságpolitikájával, és az amerikai gazdaság legfontosabb problémájának a termelékenység lassú növekedését és az egyensúlyhiány fokozódását tekinti. Bírálja a reagan gazdaságpolitikát elméletileg megalapozó **Friedman** professzort, illetve nézeteit. Ez egyértelműen kiderül abból a válaszból, melyet **Varga Györgynek**, a Figyelő főszerkesztőjének az alábbi kérdésére adott:

— Milton Friedman professzor azon az állásponton van, hogy az értéktözsde jelenlegi válságának megoldásával kapcsolatban a kormány csak semmi teendője nincs és nem is lehet. Önnek erről mi a véleménye?

— Meggyőződésem, hogy ebben téved **Friedman** professzor. Tény, hogy a modern ipari kapitalista gazdaságok ciklikusan fejlődnek: a növekedési periódusokat visszaesések és válságok követik. Ezért a kormányoknak társadalmi küldetésük olyan gazdaságpolitika kialakítása, amellyel mérsékelni lehet a társadalmi szempontból nem kívánatos piaci fluktuációkat. Úgy gondolom, hogy a napokban lezajlott események (a tőzsdén bekövetkezett nagyarányú árfolyamesésről van szó — M. I.), nem függetlenek az amerikai gazdaság olyan problémáitól, mint amilyen a tartós és nagyarányú költségvetési hiány és a külkereskedelmi deficit. Ezért a gazdaság hosszú távú fejlődésének és egy újabb recesszió kibontakozása elkerülésének érdekében a kormányoknak határozott és gyors intézkedéseket kellene tennie a 200 milliárd dollárt meghaladó költségvetési hiány és a külkereskedelmi deficit csökkentése érdekében. Ugyancsak a jövő érdekében nem annyira a fogyasztást, mint inkább a beruházásokat, a K+F-et és az oktatást kellene ösztönözni.

Azt, hogy Solow milyen fontosnak tartja a kutatást, az oktatást, megerősítik és alátámasztják **Lindbeck** szavai is, aki a Svéd Tudományos Akadémia nevében ismertette az új Nobel-díjas érdemeit, s többek között kiemelte, hogy azok a kormányok, amelyek oktatás, a kutatás és a fejlesztés szintjének az emelését fásádnak, s ekként készítik el hosszú távú terveiket, az új Nobel-díjas modelljeit is figyelembe veszik.

Az idei Nobel-díjas nemcsak kiváló közgazdász, hanem jó humorú, közvetlen kolléga, és kiváló oktató is, akiért diákjai lelkesednek.

DR. MIHALIK ISTVÁN

A Társadalomtudományi Klub programjából

November 23. hétfő
Bozókai András—Körösnéyi András—Urbán László: A pluralizmus jelentései és esélyei a politikai rendszer reformja kapcsán.

November 30. hétfő:
Kallódók és kisközösségek (keresztesz-beszélgetés a kábitószeres és más szenvedélybeteg fiatalok társadalmi viszáillesszedéséről)

December 2. szerda:
Sólyom László: Környezetvédelem — jog — mozgalmak. A fenti rendezvények es-

téknél 19 órakor a Makarencó utcai színházteremben kerülnek sorra.

November 26. csütörtök:
18 óra (a Támpont Stúdióval közösen): Vallás est. 18 órakor Tarkovszkij: Stalker című filmjét vetítjük, kb. 20 órakor rövid összeállítás magyar zsolnárokból, kb. 20 óra 30 perckor beszélgetés. Szabó István református és Blankenstein Miklós katolikus lelkész Pusztuló (lelki) templomaink címmel, kiállítás, könyvadás.

Pályázati felhívás

Az MKKE és a Soros Alapítvány (Soros Foundation Inc. New York) között létrejött szerződés értelmében az 1987-1988. közötti években lehetőség nyílt arra, hogy fő- és mellékállású oktatóink (szak-amerikai (USA és Kanada) és nyugat-európai egyetemeken továbbképzést nyertek, illetve kutatómunkát végeztek, 1988/89. tanévre vonatkozóan a pályázatot ismételtelen meghirdetjük. (E pályázat nem érinti azokat, akik 1987. januárjában pályáztak és a nyelvvizsgán megfeleleltek. Pályázataik továbbra is érvényben vannak.) A pályázat újabb meghirdetésének célja, hogy az egyetem oktatói gárdájához ez évben csatlakozzunk és a korábbi nyelvvizsgán meg nem felelték számára újabb lehetőséget biztosítsunk.

Az ösztöndíjas képzés és kutatómunka alapvető célja, hogy oktatóink egyetemünk oktatási jelszétéhez — döntően a gazdaságtudományi modulhoz — új tananyagok írásához tapasztalatokat szerezzenek, anyagot gyűjtsenek.

A következő ösztöndíjtípusokra lehet pályázni:
1. Továbbképzési ösztöndíj: Flatal (30 év alatti) oktatóink részére szervezett oktatás (egyetem, bussines school, management-képzés). Az ösztöndíj időtartama: 10 hónap.

2. Kutató ösztöndíj: Tapasztaltabb oktatók részére, tananyag kiakadémiához szükséges anyagok és tapasztalatok gyűjtése céljából. Az ösztöndíj időtartama: 4-6 hónap.

3. Rövid időtartamú ösztöndíj speciális kurzusokon való részvételre, vagy valamilyen meghatározott feladat elkészítésére. Időtartama: 1-3 hónap.

A pályázatnak a következőket kell tartalmaznia:
1. Pályázat, amelynek tartalmaznia kell, hogy milyen témában kíván tanulmányokat, vagy kutatást folytatni. A 2. és a 3. alatti ösztöndíjak esetében, hogy milyen tárgy tananyagának elkészítését, illetve milyen feladat elvégzését vállalja. Milyen időtartamra, melyik intézménybe kéri az ösztöndíjat. (Kérjük, hogy három intézményre jelöljék meg, fenntartjuk a jogot arra, hogy esetleg a megjelöltől eltérő intézménybe küldjük az ösztöndíjat.) Milyen nyelven kíván vizsgát tenni. A pályázathoz úrlap áll rendelkezésre, ami a nemzetközi csoportnál (II. em. 215.) vehető át.

2. Nyelvvizsgakönyv vagy másolata (amennyiben nyelvvizsgával rendelkezik).

3. Önéletrajz.
4. Tudományos önéletrajz.
5. Publikációk jegyzéke.
6. Részletes munkaterv.

7. Tanszékvezető véleménye, amelyben a tanszékvezetőnek a pályázóval kapcsolatos véleményét, tervét stb. tüntetnie kell. A pályázóval kapcsolatban a tanszékvezetőtől tájékoztatást kell kérni. A tanszékvezetői állásfoglalás közvetlen küldendő be a tudományos rektorhelyettesnek.

A jelentkezetteknek a Nyelvi Intézetben 1988 februárjában szintfelmérő vizsgát kell tenni.

Az ösztöndíjak részülnöknek a Soros Alapítvány a következőket biztosítja:
— szerény, de színvonalas megélhetést biztosító ösztöndíjat;
— oktatási, vagy kutatási feladatokhoz szükséges költségeket;
— egyszerű oda- és visszautazáshoz szükséges jegyet.

Az ösztöndíjakat ösztöndíjtípusonként, ország relációnként a költségvetésnek megfelelően differenciáltan állapítjuk meg.

A pályázatokról a Soros Alapítvány és az MKKE közös ösztöndíjbizottsága dönt. Az ösztöndíjakat a következő feltételek mellett ítélik oda: Az 1. alatti ösztöndíjtípusnál az egyetem az ösztöndíjat elnyert oktatóval szerződést köt, azzal a feltétellel, hogy az illető visszakerkeztetése után az évi főállásban az egyetem kötelékében maradjon. A 2. alatti ösztöndíjtípusnál az ösztöndíjat elnyerttel szerződést köt, azzal a feltétellel, hogy az illető oktató meghatározott időre egy, az oktatásfejlesztési tervben szereplő új tantárgy anyagát kidolgozza és annak oktatását — az anyag elkészítése után öt éven keresztül — egyetemünkön vállalja.

Az ösztöndíjat elnyert pályázók kiutazásának engedélyeztetése a Művelődési Minisztérium és az Országos Ösztöndíj Tanács szabályainak megfelelően történik.

A pályázatok beadásának határideje 1987. december 31. A pályázatok a tudományos rektorhelyetteshez kell benyújtani. Határidőn túl, vagy hiányosan benyújtott pályázatokat nem fogadjuk el.

Csáki Csaba s. k.
rektor

Gólyák tánc

— pillantás a kulisszák mögé

Vége. Ötvennyolc ember körülbelül egy hónapos munkája alig pár perc alatt elröpült. Csupán a fényképek és a videofilm őrzi majd meg az „utókor” számára. Es természetesen a mi emlékeztünk. Hiszen nekünk táncosoknak — azt hiszem, nem egyedül vagyok ezzel — jóval többet jelentett a gólyából, mint sok más gólyának. Számunkra benne volt a sokszor éjszakába nyúló próbák fáradalma, a „hányszor csináljuk még?” türelmetlenség is. A próbák ennek ellenére csodálatosak voltak, és új közösséget kovácsoltak össze.

A visszaszámítás izgalma? ... Már csak három, két, egy napunk van és nem megy! Aztán csütörtökön kiharítottuk a ruhákat a kölcsönzökből és le sem akartuk venni. Végül a pénzt is eljött. Kapunyitás előtt egy utolsó próba, aztán ott álltunk a közönség előtt.

Hogy remegett a lábunk? Ugyan! Az első pár taktus után már magabiztosan siklottunk. Tudtuk, megcsináljuk. A feszültség feloldódott.

Fenn az öltözőben együtt ünnepeltünk, majd elindultunk a Kálvin térre, onnan a Felszabadulás térre, hogy a gólyából kötöttségeiből kitorve kicsit a magunk szórakoztatására is önfeledten táncoljunk az aluljáróban, mit sem törődve a csodálkozó tekintetekkel.

Végül szeretném megköszönni valamennyi táncos nevét Tecának, hogy a táncot betanította.

Broda Judit

Megírtad vagy csak félig kész?

Idén sem múlik el az általános kar TDK-ülésszaka nélkül. Az AIESEC-re pályázók kész TDK-dolgozatának pontozása és megvitatása mellett lehetőséget biztosítunk minden csoportosan vagy önállóan dolgozó egyetemi hallgatóknak, hogy esetleg még csak vázlatos formájú dolgozatot készítsenek a témában jártas oktatók és érdeklődő hallgatók körében előadja, és a többiek észrevételei, ötletei alapján tökéletesítse. Ezért kérjük, hogy november 25-ig juttassátok el két példányban dolgozataitokat vagy vázlataitokat a témának megfelelő tanszékre. Az ülésszak a tervek szerint december második hetében lesz. Kovács Erzsébet

Tanulmányi verseny

Az Ipargazdaságtan tanszék tanulmányi versenyét hirdeti ipar szakos hallgatók részére, III. és IV. évfolyamon.
A verseny tervezett időpontja: 1988. február utolsó hete.
A versenyben való részvétel feltétele:
Az Ipargazdaságtan c. tárgy szabadon választott témaköréből dolgozat írása kb. 15-20 oldal terjedelemben. A dolgozat leadásának határideje: 1988. február 15-ig (ipargazdaságtan tanszék, III. em. 387.).
A versenyre a jelentkezés történhet egyénileg, vagy 2-3 fős csoportokban.
Ipargazdaságtan tanszék

Nemzetközi kongresszus Görögországban

A Görög Nemzeti Ifjúsági Munkaerőkövetési Titkárság nemzetközi tanácskozást rendez „A vidéki ifjúság gondjai és lehetőségei” címmel 1988 tavaszán. Egyetemünkről korlátlan számú részvételre kiutazására van lehetőség, de ehhez előre megadott témák egyikéből angol, francia, vagy görög nyelven szakdolgozatot kell benyújtani. A témakörök és további felvilágosítás a KISZ-bizottságon olvashatók.

BESZÉLGESSÜNK a kollégiumi helyzetről

Nincs harmadik menet

Akit megkérdeztünk — *Högye Mihály*, a kollégiumi tanács (KT) titkára.

— *Vonakodva álltal kötelnek, hogy a kollégiumokról szót váltunk. Miért?*

— A Közgazdaszban megjelent „boksmeccsnek” nem láttuk értelmét és ennek hangot is adott a KT a november 10-i ülésén.

— *Milyen témák szerepeltek a napirenden?*

— Az első vitatéma pont a KISZ-bizottság aláírásával megjelent cikk volt. A KISZ-titkár jelenlétében lezajlott hosszas eszmecsere után a KT úgy határozott, hogy nem folytat értelmetlen vitát, hanem cselekszik. Megpróbálja kielégíteni azokat az igényeket, melyek a felvételi nyilvannossága, rendje érdekében felmerültek.

— *Mi a véleményed a felvételi listák számítógépes feldolgozásával kapcsolatban? Ez is szerepelt Kostyál Ferenc javaslatában.*

— Amikor a KISZ-bizottság kollégiumi felelőse Lukács János volt, a felvételeket számítógépes listák segítségével végeztük. Az idén ez nagyon hiányzott. Továbbá ismert, hogy jelenleg a kollégiumi felvételi szervezési, adminisztrációs munkáját társadalmi munkában végezzük. Nincs külön apparátus a nyil-

vántartás naprakész vezetéséhez.

(Egyedülállónak tartom, még a magyar egyetemek kollégiumai között is, hogy több, mint ezer kollégista nyilvannantartásának vezetésére egyfűggetlenített — akár 4-6 óras munkaidőben foglalkoztatott — adminisztrátort sem lehet felvenni. Elismerem a takarékoskosságot, de biztosnak tartom, hogy az egyetem más munkahelyeiről át lehet csoportosítani legalább egy dolgozót. A helyzetet ilyen oldalról szemlélve csak fenntartásokkal gondolhatók a számítógépes adatnyilvannantartásra. Bár egyetemünk gépparkjának örömteli növekedésével talán lehetne találni szabad gépkapacitást valamelyik tanszékünkön. Segítséget kérünk! Ez a két feltétel eredményezhetné, hogy a KT-nek ne érje oly sok támadás a nyilvannosság kizárásának gyanúja miatt. Lehetőség nyíljon egy naprakész, ütöképes információáramlásra a KT, a gazdasági igazgatóság, a dékáni hivatalok, a diák bizottságok (DB) és nem utolsósorban a hallgatók között. De amíg kézzel és szabadidőben kell elkészíteni akár a jelentkezők felvételi pontszámát, akár a falakra kifüggesztendő ezernél több nevet tartalmazó listákat...)

— Továbbiakban a KT foglalkozott az 1988/89. tanévre vonatkozó felvételi rendszer kritériumaival, menetével. Az erre vonatkozó döntéseket a november 24-i ülésen hozzuk és utána nyilvánossá tesszük.

— *A nyilvannosságról jut ezembe. Hallottam, hogy az előző felvételi névsora, a pontszámok és az esetleges preferenciák (DB helyek, rektori helyek) ki lesznek függesztve a kollégiumok hirdető tábláira. Mikor kerül erre sor?*

— Hétfőn (nov. 16.) megkapják a feladatokat a DB-k, de időbe telik, amíg elkészülnek a listákkal a tanulási és egyéb elfoglaltságuk mellett. Viszont azt megígértem, hogy amint kész vannak, a nyilvannosság elé kerülnek. Vagyis a KISZ-bizottság, a KT szobájában és a kollégiumokban ezek az eredmények bárki számára elérhetőek lesznek.

Visszatérve a KT-ülésre, döntés született arról, hogy a kollégiumok tevékenységéről átfogó értékelés készül Bodnár Zsigmond vezetésével. Ezek után a kollégiumok nyári hasznosításából származó bevételnek elosztását végeztük el. A dologi kiadásokra fordítható összeg 661 015 forint volt, levonva a teljes bevételből az adminisztrációs és rezsiköltséget. Ebből az összegből a KT '87 tavaszi határozata alapján, mely a költségvetési kiutalás szűkös voltára hivatkozott, a Kinizsi kollégium ágyakat és ágyneműket vásárolt. Így összesen 300 ezer Ft-ot osztottunk fel a következőképpen: 200 ezer Ft-ot a Rajk, 30 ezret a Kinizsi és 70 ezret a Ráday Kollégium (Ráday 25 ezer Ft, TEK 35 ezer Ft, Széchenyi 10 ezer Ft) kapott.

— *Feltűnő a Rajk magas részesedése a kiosztott összegből.*

— Kötődött a Makarenkó utcai kollégium állapota. A Rajk Szakkollégium pályázata alapszükségletet kielégítő kéréseket sorakoztatott fel. Példának fel lehet hozni a klubhelyiség helyzetét, mely a legminimálisabb követelményeket sem elégíti ki.

— *A tarkaréti kolez nem szerepel az előbb említettek között.*

— *Ők lemondtak a mostani pénzeszközükről, mivel a tervezett „beruházásuk”, a kollégiumi telefonhálózat kiépítése hosszabb időt igényel. A KT méltányolta ezt a gesztust és a jövő évi rangsorban előre helyezte Tarkarét igényét. Hogy milyen esetleges pénzügyi forrásokra van lehetőség, azt a KT két hét múlva tárgyalja.*

— *Mikor veszték fel hallgatókat a kollégiumokba?*

— Hétfőn (nov. 16.) 15 óra- kor a Kinizsiben döntünk kb. 25 férőhely sorsáról. A felvételi eredményét a KISZ-bizottság, a hallgatói tagozat

szobájában (I. em. 156.) és a kollégiumokban lehet megtudni.

— *Szerinted a vidéki hallgatók mekkora hányada kollégista?*

— Mintegy háromnegyed része.

(A megélhetési költségek jövőre köztudottan megemelkednek (élelmiszer, ruházkodás, alberlet, önköltségessé váló jegyzetek.) Jelenleg is van az egyetemen egy olyan — egyelőre szűk — réteg, akiknek a hazuról kapott pénz az állami támogatásokkal kiegészülve sem fedezi megélhetését. Januártól ez a réteg valószínűleg még jobban kibővül. Gondoljuk el, hogy a férőhelyhiány miatt hányan laknak alberletben, mert a jövedelemigazolások megközelítően sem a saját „jövedelmét” mutatja és dolgoznie kell, hogy tanulhasson. Sőt vélhetően a gondolkodás ideje is lejárt már és minden erőt mozgósítani kell, hogy az egyetem gondoskodjon a relatíve hátrányosabb helyzetű hallgatóiról.)

— *Mi a helyzet a kollégiumi férőhelyek számának növekedésével? Van erre valamilyen elképzelés?*

— Két komoly lehetőséget lát a KT. Tárgyalások folynak arról, hogy külső segítséggel elkezdhetnének felépíteni a Kinizsi harmadik szárnyát. A másik lehetőség a tarkaréti kollégium teljes épületének a használatára jogot szerezni. De ehhez tudni kell, hogy ezt a kollégiumot a Művelődési Minisztérium segítségével vásároltuk, így ők is rendelkeznek számos férőhellyel. Ha ezeket meg akarjuk szerezni, velük kell tárgyalni. A kollégiumi férőhelyek korlátozott száma nemcsak a hallgatók esetében jelent problémát, hanem a fiatal oktatóknál is. Ha nekik nem tudunk biztosítani egy minimális szociális alapot, legalább kollégiumi férőhelyet, akkor komoly utánpótlás gond elé kerülhet az egyetem. Tehát égetően szükséges a gyors cselekvés. Geiszlinger

— *A december 15-évi kollégiumba felvétel névsora:*

Kinizsi: Kovács Éva (III. ipar), Gulyás Katalin (III. ipar), Sipos Emese (IV. ipar), Kőrödi Anna (III. pénzügy), Nánási Zsigmond (IV. áruforgalom).

Tarkarét: Vock Mónika, Kaputa Julianna, Tóth Edit, Illich Dóra, Ponesák Palma, Iiovorka János, Papp Ilkó, Lakó Rita, Sós Ibolya, Nagy Annamária, Balaskó Lajos, Ecsedi Paula (mind I. évfolyamosok), Krózer Péter (II. közlek.), Puskás Virág, Kolla Kinga, Flink Nóra, Nagy Beáta (II. külgazd.), Németh Margit, Tremmel Gyöngyi, Bánki Zoltán (II. áruforgalom), Veiler Márta (II. tanár B), Illés Gabriella (II. pénzügy), Berki László (II. ipar).

JÖN A MIKULÁS!

Az egyetem szakszervezeti bizottsága az idén könyvtalvány helyett színvonalasnak ígérkező gyermekmúsorokkal közönséget a „Mikulás” alkalmból. Az ünnepi esemény december 6-án 11 órakor kezdődik az aulában. A műsorban fellépnek: Levente Péter és Gryllus Vilmos (ének-zene), Mérő Imre bűvész, egy igazi puttonyos Mikulás, majd kb.

3/4 12-kor Tolcsvayék következnek: Tolcsvay Béla, P. Nagy Ferenc és Tihanyi Gyula.

A zenés műsorok után cserbere vásárt tartunk, ahol a gyerekek elcserelelhetik egymás között megunt játékaikat, lemezeiket, könyveiket stb. A rendezvényre szeretettel várjuk a gyerekeket és szüleiket.

Horváth Istvánné
SZB nőfelelőse

Újra Panoráma

Novemberben valószínűleg újabb jelentkezik az egyetem működő egyetlen (kül-)politikai fórum, a Panoráma. Igyekszünk az idén is színvonalas programot nyújtani az érdeklődőknek és a választott témákhoz a legismertebb, leghozzáértőbb közéleti személyiségeket meghívni. A külpolitikán kívül idén szó lesz az aktuális adókérdésről, és a nemzetközi sportdiplomáciáról is. Az előbbi témához egy miniszteriális vendég várunk, míg bizonyára kuriózumnak számíthat, hogy lehetséges Franz Beckenbauer vendégeskedése a Panoráma klubban. Mindenkint szeretettel várunk, közvetlen információk a plakátokon!

Takáts Attila

SPORT

A kosaras lányok a MAFC ellen 75:63 (30:34) arányban nyertek. A legjobb dobók Gebelt (20) és Szarka (18), jól játszott még Halmy Kriszta. A röplabdások az OSC-vel szem-

ben 3:1-es eredménnyel bizonyultak jobbnak. A szombati rangadó azonban vereséggel zárult: a nagy rivális Ganz Villany csapata 3:0-ra nyert, ezzel megtört lányaink veretlensége.

Betörés a Kinizsi utcában

A feltört szobák 90 százalékában volt pánccsokról, amit felszítottak, a benne lévő iratokat szétszórta, a készpénzt elvitték. Amelyik feltört szobában nem volt pánccsokról, onnan feltehetően gyorsan kifordultak, hiszen ott kár lényegében nem történt. A tényleges kárt az elvitt készpénz felmerhetősége — sokan tartották bent saját pénzt is — miatt pontosan meghatározni nem lehet. Az Universitasnak amellet, hogy irattárát teljesen szétszórta, mintegy 23 ezer forintnyi készpénzre volt, a további bejelentett eltűnt pénzmenyiség 44 ezer forint. Emellet főleg olyan dolgok vittek el, amelyek nem vagy csak igen nehezen lenyomozhatóak. Prima számítógépet, 27 floppyt, magnókazettákat, fejhallgatókat, sőt papírvágót kést és apró ezüsttárgyakat is.

A valódi kárt főleg az épületben és a berendezésekben okozott pusztítások jelentik. A speciális nagyméretű ajkók helyreállításának, a megrongált bútorok, pánccsokról nyak megjavításának, kicseré-

lésének ára csak a számlák kézhezvétele után becsülhető fel.

Mindenesetre több százezer forintot lehet szó. Ehhez járul még az iratok vandál szétszórásával kapcsolatos kár.

Biztosítás. Kérdés, hogy minden épületet be kell-e biztosítanunk, és ha igen, mire? A biztosítási díjat pedig ki tudja-e az egyetem fizetni olyankor, amikor néha az irodaszükszerek ellátásával is gond van?

A betörés után a gazdasági igazgatóságra sok kérelem érkezett, hogy szereljék fel rácsokat, riasztóberendezéseket. A rácsokat még ha az anvagi fedezet meg is lenne rá a műemlékfelügyelőség sok helyen ellenzi. A riasztóberendezések felszerelése pedig hatalmas költségekkel járna, ami nem biztos, hogy megtérülne. A Szépművészeti Múzeumban az emlékezetes képlőpás óta valóban csüestechológia van, ezt a Közgáz nem engedheti meg magának, mint ahogy a polgári fegyveres őrség megszervezését sem.

Minden szobába egy-egy rendszert fegyverrel a kézben

beültetni nem lehet, azt pedig lehetetlen elvárni, hogy a portás, aki többnyire idős néni, éjszaka egymaga járőrözzen a teljesen sötét folyosókon. Korábban, amikor a Kinizsi utcai épület elkészült, felvetődött, hogy az őrzést bízzák két rendszere, és egy segítségülre levő kutyára. Akkor ezt elvetették. Bár még ma is ez látszik a leginkább kivitelezhető megoldásnak. Felvetődik így, hogy hol a kiút? Vagy egyszerűen vegyük tudomásul, hogy a bűnözési hullám emelkedik?

— ng —

DOLGOZÁS

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Feltöltés szerkesztő: FARKASINSZKYNE HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapesti IX. DIMITROV TÉR 8. 1093
Telefon: 174 548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
Budapesti VIII. Rákóczi úti 3.
Feltöltés kiadó: VAGNER FERENC
vezető igazgató
87-6619. Szikra Lappnyomda, Budapest
Feltöltés vezető: CSÖNDEZ ZOLTÁN
vezérigazgató